

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

**Současná německy psaná literatura pro děti
a mládež v českých překladech**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, CSc.

Autor práce:

Bc. Jana Švihálková

Olomouc 2012

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedenou literaturu.

V Olomouci dne 30. 3. 2012

.....

Bc. Jana Švihálková

Poděkování

Děkuji Doc. PhDr. Vlastě Řeřichové, CSc., za odborné vedení diplomové práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 WOLFGANG HOHLBEIN	7
1.1 ŽIVOT A DÍLO AUTORA	7
1.1.1 DĚTI KAPITÁNA NEMA	8
1.1.2 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	12
2 CHRISTINE NÖSTLINGER	16
2.1 ŽIVOT A DÍLO AUTORA	16
2.1.1 MARKÉTKA	17
2.1.2 MARKÉTKA MÁ TRABLE.....	19
2.1.3 MÁ MILÁ MARKÉTKO.....	20
2.1.4 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	21
3 JUTTA TREIBER	25
3.1 ŽIVOT A DÍLO AUTORA	25
3.1.1 POKOJ S VYHLÍDKOU.....	26
3.1.2 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	27
3.1.3 MODRÉ JEZERO JE DNES ZELENÉ.....	29
3.1.4 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	29
3.1.5 DOKUD CIKÁDY SPÍ	32
3.1.6 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	33
4 CORNELIA FUNKE.....	35
4.1 ŽIVOT A DÍLO AUTORA	35
4.1.1 INKOUSTOVÝ SVĚT	36
4.1.2 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	40
5 CHRISTIAN BIENIEK.....	43
5.1 ŽIVOT A DÍLO AUTORA	43
5.1.1 ELIŠKA LIŠKA A KLUB AMAZONEK.....	44
5.1.2 ELIŠKA LIŠKA A HIP HOP BAND	45
5.1.3 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	45
5.1.4 SOŇA VÍ, JAK NA TO.....	47
5.1.5 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	48
6 ERWIN MOSER.....	51
6.1 ŽIVOT A DÍLO AUTORA	51
6.1.1 O TŘECH SŮVIČKÁCH A JINÝCH ZVÍŘÁTKÁCH.....	52
6.1.2 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	55
6.1.3 POHÁDKY PRO SEMISPÁČE.....	56
6.1.4 ANALÝZA A HODNOCENÍ DÍLA	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61

Úvod

Cílem této práce je upozornit na některé významné autory německy mluvících zemí a vytvořit přehled jejich význačných děl. V současné době převládají na knižním trhu zejména překlady anglické literatury a hodnotné tituly německy píšících autorů zůstávají tudíž v pozadí. Proto jsem se rozhodla vybrat soudobé nejvýznamnější spisovatele literatury pro děti a mládež, představit jejich tvorbu a její literární přínos.

V každé z kapitol se zabývám jednotlivými autory, jimiž jsou Wolfgang Hohlbein, Christine Nöstlinger, Jutta Treiber, Cornelia Funke, Christian Bieniek a Erwin Moser. Mnozí z nich získali za svou publikační činnost četná literární ocenění.

V první kapitole jsem se zaměřila na německého autora Wolfganga Hohlbeina, který je známý svými sci-fi a fantasy romány. Jeho románová série *Děti kapitána Nema* představuje soubor šesti dobrodružných příběhů.

Druhá kapitola představuje čtenářům rakouskou spisovatelku Christine Nöstlinger, která je proslulá zvláště svými dívčími romány pro dospívající čtenářky. Přínos do literatury dětí a mládeže spočívá ve výběru tematiky dospívání a s ním spojených radostí i starostí, jež popisuje humornou formou sobě vlastní.

Jako další autorku zmiňuji rakouskou literátku Juttu Treiber, jež se ve své tvorbě věnuje zvláště vnitřním pocitům a myšlenkám ústředních hrdinek dívčích románů. Díky spisovatelčině specifickému stylu psaní a popisu psychologie postav zaujímají její tituly významné místo v seznamu četby dospívajících dívek.

Ve čtvrté kapitole poukazují na velice významnou současnou německou autorku, jež se těší velké oblibě nejen ve své zemi - Cornelií Funke. Tato spisovatelka se zabývá žánrem fantasy a publikuje velké množství románů s rozmanitou tematikou. Velmi známým dílem je trilogie *Inkoustový svět*, díky němuž bývá literátka nazývána německou Joanne Rowlingovou (autorka známé série o Harrym Potterovi).

Předposlední část mé diplomové práce se zabývá životem a tvorbou německého spisovatele Christiana Bienieka. Z jeho četných příběhů pro mladší i starší čtenáře byly do českého jazyka přeloženy pouze tři. Autorův osobitý styl psaní naplněný

humorem a nadsázkou pobaví nejednoho dětského čtenáře. Jeho romány plní především zábavnou funkci literatury.

V závěrečné kapitole zmiňuji významného rakouského pohádkáře a ilustrátora Erwina Mosera. Tento autor si ve svých knížkách vytváří vlastní postavičky pohádkového světa, jimiž jsou převážně zvířátka. Jednotlivé pohádky jsou velmi originální, plné porozumění, humoru a přátelství. Nevšední příběhy tudíž nadchnou nejen děti, ale i dospělé.

1 WOLFGANG HOHLBEIN

1.1 Život a dílo autora

Wolfgang Hohlbein se narodil 15. srpna roku 1953 ve Výmaru. Je to německý prozaik, autor fantasy a sci-fi románů pro mládež i dospělé. Vystudoval ekonomickou školu, ale od roku 1982 se věnuje literární tvorbě. Jeho inspirací jsou autoři E. A. Poe, J. R. R. Tolkien či M. Ende.¹

Zpočátku publikoval pod různými pseudonymy sešitové romány s hororovou a sci-fi tematikou, ale výrazněji na sebe upozornil svým fantasy románem *Pohádkový měsíc* (německy *Märchenmond*), který napsal společně se svojí ženou a který vyšel v roce 1983. Tato kniha se stala mezi čtenáři velmi oblíbenou a dala autorovi podnět pro zintenzivnění jeho další literární činnosti.

Později se začal zabývat sci-fi, kriminálními, dobrodružnými a historickými romány, dále horory, sešitovými románovými sériemi aj. Prvním skutečným Hohlbeinovým bestsellerem se stala fantasy *Druidská brána* (německy *Das Druidentor*), která vyšla v roce 1993 v němčině a v roce 2002 také česky. Děj příběhu se odehrává v horském masivu Asconna, kde se právě buduje tunel. Čtenářský úspěch také zažila hororová série pod názvem *Čaroděj ze Salemu* (německy *Der Hexer*), která postupně v Německu vycházela v šesti svazcích během let 1987 - 96 a v češtině vyšla v roce 1998. Wolfgang Hohlbein se nechal volně inspirovat odkazem J. Verna v románové sérii *Děti kapitána Nema* (německy *Kapitän Nemos Kinder*). Do této série patří romány *Zapomenutý ostrov* (německy *Der vergessene Insel*), *Dívka z Atlantidy* (německy *Das Mädchen von Atlantis*), *Vládci hlubin* (německy *Die Herren der Tiefe*), *Na ostrově veleještěrů* (německy *Im Tal der Giganten*), *Hořící moře* (německy *Das Meeresfeuer*) a *Černé bratrstvo* (německy *Die schwarze Bruderschaft*).²

Mezi další díla tohoto autora patří historický román *Inkvizitor* (německy *Der Inquisitor*), který vyšel v Německu v roce 1990 a v češtině roku 2003, dále sci-fi

¹ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež 1. Zahraniční spisovatelé*. 1. vydání. Praha: Libri, 2007, s. 397.

² Tamtéž, s. 397.

román *Peklo z ohně a ledu* (německy *Hölle aus Feuer und Eis*), publikovaný německy v roce 1990 a v roce 1997 česky. Posledními romány jsou fantasy *Odpůrce* (německy *Der Widersacher*), uveřejněný nejprve v němčině v roce 1995 a teprve až v roce 2004 v českém jazyce, a sci-fi *Projekt Avalon* (německy *Das Avalon - Projekt*), publikovaný v Německu v roce 2000 a u nás v roce 2002.³

1.1.1 Děti kapitána Nema

Jedním z posledních autorových děl pro děti a mládež je románová série nesoucí název *Děti kapitána Nema* (v němčině *Kapitän Nemos Kinder*). Jedná se o šest jednotlivých románů, jež spojují hlavní postavy a ponorka Nautilus, na níž se plaví. Ústřední postavou všech šesti románů je šestnáctiletý Mike, který je synem kapitána Nema a společně se svými přáteli Benem, Chrisem, Juanem a Andrém (= děti kapitána Nema) se vydávají na výpravu s ponorkou Nautilus, Mikovým dědictvím po otci. Doprovází je otcův přítel Trautman a Mikův osobní strážce Singh.

V prvním díle nazvaném *Zapomenutý ostrov*⁴ se čtenář seznamuje s Mikem a jeho kamarády. Hrdinové románu společně prožívají několik týdnů na otevřeném moři a snaží se dosáhnout „Zapomenutého ostrova“, kde je ukryto Mikovo dědictví - ponorka Nautilus. Zároveň se dovídají, kdo byl Mikův otec. Jedná se o pověstného kapitána Nema.

Druhý díl nese název *Dívka z Atlantidy*.⁵ Tentokrát podnikají děti kapitána Nema, tedy Mike a jeho přátelé, první samostatnou plavbu na Nautilu. Zaujme je podivuhodné světlo, které vyzařuje z hloubi Atlantiku, a rozhodnou se ponořit na mořské dno, aby zjistili původ záře. Naleznou zářící kovovou kopuli, v které leží spící dívka. Dívku střeží černý jednooký kocour. V mysli hrdinů se vynořuje spousta

³DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, s. 397.

⁴HOHLBEIN, W. *Zapomenutý ostrov*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 160 s. ISBN 80-86299-08-2.

⁵HOHLBEIN, W. *Dívka z Atlantidy*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 191 s. ISBN 80-86299-11-2.

otázek, týkajících se původu této neznámé. Jedním z možných vysvětlení je, že dívka je obyvatelkou dávné Atlantidy. Tuto záhadu ovšem nechtějí rozluštit pouze chlapci.

Svůj zájem projeví i kapitán Winterfeld, s nímž se hoši již dříve setkali, neboť s ním museli bojovat o Mikovo dědictví - ponorku Nautilus. Kapitán Winterfeld totiž usiluje o nadvládu nad celým světem, a proto se chce zmocnit této dívky. Nakonec se hochům podaří Serenu ubránit a společně s kocourem se přemístí na palubu Nautila. Tam se dozvědí, že dívka se jmenuje Serena a její ochránce Astaroth, jenž není obyčejným kocourem, ale stvořením, jež dokáže lidem číst myšlenky.

Třetí díl *Vládci hlubin*⁶ zavádí čtenáře opět do prostředí mořských hlubin, kam byla posádka i s Nautilem odvečena obrovskou medúzou. Hrdinové se tak ocitají ve fantastickém světě plném korálových útesů a lidských bytostí. Mike zjišťuje, že Serena je poslední princeznou bájně Atlantidy, jejímiž vězni se stali. Dívka umí ovládat magické síly a neváhá je použít proti komukoli. Trautman i Mikovi přátelé se stále snaží vymyslet plán jak uprchnout. Mikovi nic nechtějí říct, protože by jej prozradily vlastní myšlenky, neboť také tato atlantská princezna umí číst v mysli lidí stejně jako její ochránce Astaroth.

Svět, v němž se ocitnou děti kapitána Nema, je rozdělen na dvě území. V části, kde se nachází malí zajatci, žijí lidé, kteří si říkají Lid a uctívají Serenu jako bohyni. V druhé části nazvané Staré město, žijí Rybí lidé. Jedná se o předky původních obyvatel. Na rozdíl od členů Lidu nemají s lidským pokolením nic společného. Byli velcí asi dva metry, jejich pokožku tvořily malé, kovově lesklé šupiny, neměli vlasy a viditelný nos, ale vlastnili veliká ústa se silnými rty a oči velké jako dětská pěst. Lid a Rybí lidé žili dosud v míru, avšak příchod Sereny narušil jejich přátelské vztahy. Důvodem byla její snaha ukázat, že právě ona je vládkyní podmořské říše a každý ji musí poslouchat. Proto vyhlásila bitvu proti Rybím lidem. Mike, jenž se do dívky zamiloval, musel čelit velkému zklamání. Nedokázal pochopit, že se z té krásné a mile vyhlížející dívky, kterou znal z Nautila, stala panovačná a krutá vládkyně.

Během pobytu za mřížemi zjistili hrdinové, že existuje proroctví, jež by ovlivnilo osudy všech obyvatel podmořské osady. Ve Starém městě se údajně

⁶ HOHLBEIN, W. *Vládci hlubin*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2000. 179 s. ISBN 80-86299-27-9.

ukrýval „Předek“ všech obyvatel Atlantidy, jenž představoval nebezpečí pro celou osadu i Staré město. Mike se rozhodl rozluštit ono tajemství a vydal se za doprovodu kocoura Astarotha do Starého města. Tam zjistil, že ona příšera je obrovský gigant s chapadly a křídly velkými jako plachty. Zároveň si však uvědomil, že nestvůra jim neusiluje o život, ale že chce získat zpátky veškerou magickou sílu, kterou jí Atlant'ané ukradli. Mike se tedy rozběhne přemluvit Serenu, aby svou moc vrátila. Chce také zabránit zbytečnému krveprolití mezi Lidem a Rybími lidmi. Nakonec se mu podaří Serenu přemluvit a nastolit mír mezi obyvateli osady a Starého města. Serena vrátí svou moc a stává se milejší. Všichni, Trautman, Ben, Chris, Juan, Mike, Singh a Astaroth nakonec odplouvají vstříc novým zážitkům. V podmořském světě zůstává André, který zde našel spřízněnou duši v podobě děvčátka Sáry.

Čtvrtý díl nese název *Na ostrově veleještěří*.⁷ Mike a jeho přátelé při další plavbě na Nautilu objevili neznámý ostrov, který vypadal, jako by byl celý z ledu. Ostrov se jim však začne pod nohama ztrácet, a tak všichni utíkají pryč. Ostrov se totiž nachází mimo čas, proto se vše, co na něj nepatří, začne přenášet do skutečnosti. Hrdinové musí projít mlhou, která je vyvede ven. Najednou se ale před nimi objevilo široké zalesněné údolí, v němž žijí veleještěři. Hrdinové pochopí, že se octli v pravěku. Zde najdou trosečnici Annie, s kterou se vydají zachránit jejího otce a příbuzné. Ti byli uneseni dinosaury, když na ně začali střílet. Mike a jeho přátelé se musí několikrát ubránit útočícím dinosaurům, přičemž jim jde o život. Setkání s pravěkými zvířaty však není jediné nebezpečí, které na ně na ostrově čeká. Vyvážnou však díky Kocouru Astarothovi, jenž dokáže číst myšlenky. Anniny příbuzné se povede zachránit. Jakmile se chystají mlhou projít zpět, dohoní je dinosauři. Přestože se nedokážou domluvit slovy, naznačí Mikovi a jeho přátelům přelomením pušky, že jsou přátelé.

Pátý díl se jmenuje *Hořící moře*.⁸ Mike a jeho přátelé se tentokrát stávají přímými svědky válečných událostí v Evropě, konkrétně v Británii. Všude kolem

⁷ HOHLBEIN, W. *Na ostrově veleještěří*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2000. 181 s. ISBN 80-86299-49-X.

⁸ HOHLBEIN, W. *Hořící moře*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 178 s. ISBN 80-86299-75-9.

nich na moři narůstá počet hořících lodí, jejichž osud přičítají kapitánu Winterfeldovi s jeho lodí nazvanou Leopold. Přimo před jejich zraky explodují válečné lodě a trosečníci úporně bojují o život.

Jednoho takového trosečníka se posádka Nautila pokusí zachránit. Dopraví ho na pobřeží do městečka Glengweddyn a snaží se sehnat lékaře. Při tom potkají jakéhosi důstojníka, o němž se brzy dozvědí, že se jmenuje Stanley a je důstojníkem britského královského námořnictva. Stanley se ptá Trautmanna na jeho posádku, loď i cíl cesty. Starý námořník se jej pokouší odbýt. Stanley se nenechá přelstít a trvá na návštěvě Trautmanna a jeho malých přátel na britské lodi HMS Grissom. Poněvadž celá posádka Nautilu usiluje o útěk, začne je Stanley pronásledovat a následovně je zatkne. Myslí si totiž, že to oni jsou těmi, kteří potápějí a zapalují válečné lodě. Stanley je neoblomný a uvězní všechny na své britské lodi. Za nějakou dobu ovšem zjistí, že mu Trautmann nelhal. I na jeho loď je zahájen útok. Brzy zjistí, že útočníkem je kapitán Winterfeld.

Ač se to zdá divné, zachrání všechny členy posádky Nautilu a přivede na svoji loď jménem Leopold. Tam však brzy zjistí, že pro změnu jsou vězni Winterfelda. Ten potřebuje ponorku Nautilus i její posádku k uskutečnění svého plánu. Chce zastavit válku v Evropě nastolením nové doby ledové. Když se Mike a jeho přátelé o Winterfeldově plánu dozví, jsou zděšeni a snaží se tento bláznivý nápad překazit. Postupně se dostávají do nebezpečné situace, v které jde o život nejen každému z nich, ale i celému lidstvu. Nakonec dokážou Winterfeldův plán zmařit a tím je zachráněna naše civilizace od zániku.

Šestý díl pod názvem *Černé bratrstvo*⁹ zavádí čtenáře do prostředí Egypta. Mike a jeho přátelé se tentokrát vynořili se svou ponorkou v Atlantském oceánu a po domluvě si udělali krátké prázdniny v Káhiře, kde se ubytovali v místním hotelu. Tam se seznámili s lady Grandersmithovou. Je to zvláštní, ale milá dáma, jejímiž sluhy jsou dva beduíni, kteří nemluví a působí velmi podivně.

Jednoho dne jsou díky Astarothově neukázněnosti vyhozeni z hotelu. Paní Grandersmithová jim nabídne svůj dům a naláká posádku Nautilu na výlet k pyramidám. Děti jsou uneseny tímto návrhem, a tak Trautmannovi nezbude nic

⁹ HOHLBEIN, W. *Černé bratrstvo*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. 165 s. ISBN 80-86299-989.

jiného než souhlasit. Později se však ukáže, že jsou domácími vězni této milé dámy. Dále zjišťují, že oba beduíni, kteří ji doprovází, nejsou lidé. Vysvětlení nenechá na sebe dlouho čekat. V hrobce slavného Cheopse je ukryta jeskyň, v které je podzemní říčka. Lady Grandersmithová potřebuje Nautilus a její posádku k uskutečnění úkolu, jenž nemá odklad. Musí se ponořit na dno Atlantiku a z vraku Titanicu vyzvednout jakýsi poklad. Hasim a Yasal (tak se její sluhové jmenují) patří totiž k tak zvanému „černému bratrstvu“ a dostali se na naši zem před několika sty lety. Jejich paní jim chce pomoci zpět na jejich planetu a potřebuje spolupráci Mika a jeho přátel.

Posádka Nautilu tedy souhlasí a ponoří se s oběma beduíny na dno Atlantiku k vraku slavného Titanicu. Pokladem však jsou Mike a jeho přátelé zklamáni. Nejedná se o žádné zlato a drahé kamení, ale o jakési kokony látky. Mike později zjistí, že v nich jsou spolubratři Hasima a Yasala. Pomohou jim tedy všechny přemístit na Nautilus a přeplout do jeskyně v pyramidě. Tam už na ně čekají ostatní z černého bratrstva a s nimi paní Grandersmithová. Mike a jeho přátelé jsou svědky něčeho jedinečného. Všechny tyto bytosti společně s paní Grandersmithovou se prostřednictvím znaku ve skále přemístí na svou planetu. Mike i jeho přátelé se radují ze šťastného konce a vzájemného shledání.

1.1.2 Analýza a hodnocení díla

Wolfgang Hohlbein napsal zmíněnou sérii pro děti kolem 11. roku věku. Tento žánr je pro svou tematiku určen spíše chlapcům než dívkám. Přesto si román mohou přečíst podle svého zájmu i děvčata. Autor poutavě a zároveň nenuceně vypráví jednotlivé příhody party dětí. Přitom se nezabývá přílišným popisem postav a prostředí do detailů. Psychologii postav věnuje malou pozornost. Zaměřuje se spíše na rychlé vyvrcholení zápletky, jednání postav a na napětí, které ve čtenáři vyvolá.

Spád děje jednotlivých příběhů postupně a v rychlém sledu graduje. Časté užívání dialogů napomáhá k jeho umocnění. Autorův styl psaní dodává příhodám čtivost a dokáže upoutat i dospělého čtenáře. Velké množství odstavců, dělení jednotlivých románů na části a také jejich tematika zvyšují atraktivnost četby.

Autor si ve všech šesti dílech vybral zajímavé náměty. Všechny příběhy se odehrávají na počátku 20. století a jsou spojeny s podmořským světem. Ústředními postavami jsou převážně chlapci ve věku šestnáct let, a proto se může dětský čtenář snadno vžít do jejich rolí, popřípadě se s nimi ztotožnit. Zároveň má možnost utřídit si myšlenky, představy, tím se dokáže vyznat nejen v ději, ale i v kladných a záporných postavách.

Autor užívá er-formu a také velké množství dialogů. Roli vypravěče na sebe vzal sám autor, čímž do jisté míry zabránil bližšímu ztotožnění se s hlavním hrdinou Mikem. Vyprávění v ich-formě by pomohlo snadnější identifikaci s literárním hrdinou. Je otázkou, zda autor napsal dílo ve zmíněné formě záměrně či nikoliv. Z jazykové stránky zde najdeme převážně spisovnou formu, jež je spíše jazykem překladatele, kterým je v tomto případě Jiří Stach. Je však nutno předpokládat, že překlad se co nejvíce podobá originálu i z jazykového hlediska. Z tohoto důvodu se v díle nevyskytují vulgární ani slangová slova. Jazyk postav díky spisovnosti nepůsobí věrohodně, neboť jen málokterý mladý člověk v tomto věku, tedy v období puberty a dospívání, mluví pouze spisovně, zvláště se svými kamarády. Z jazykového hlediska není dílo pro dětského čtenáře obtížné.

Každý příběh je členěn na velké množství odstavců, což zabraňuje jednoduše textu a více upoutá dětského čtenáře. Kniha, která obsahuje velké množství odstavců, kapitol a podkapitol, se stává atraktivnější než titul s jednoduším textem.

Dalším hlediskem pro hodnocení díla je jeho náročnost co do rozsahu. Každý jednotlivý příběh je z tohoto hlediska přiměřený doporučenému věku čtenářů. Většinou se jedná o počet kolem 150 stran. Díky poutavosti příběhu a schopnosti autora svým vyprávěním čtenáře vtáhnout do děje není rozsah překážkou.

Čtivosti literárního díla přispívá také jeho vhodný překlad. Románovou sérii „Děti kapitána Nema“ přeložil do českého jazyka Jiří Stach. Jeho překlad je možno považovat za velmi kvalitní a vdařený, neboť věty nejsou složité, ale naopak dobře srozumitelné pro dětského čtenáře. Samotný fakt, že někdo pokračuje v odkazu J. Verna a užívá stejný žánr, je pozitivním přínosem do světa literatury pro děti a mládež. Příběhy jsou tentokrát však zasazeny do 20. století a mají jinou, možno říci modernější tematiku. Všech šest dílů tohoto souboru je spojeno s mořeplavbou. Je to

jeden z motivů, které propojují všechny příběhy. Vedle mořeplavby to jsou především hlavní hrdinové, dále plavba pod mořem na palubě ponorky Nautilus.

Z kompozičního hlediska by se dalo říci, že autor popisuje sled děje podle klasického rozdělení od úvodu přes zápletku a vyvrcholení po závěr. Tím podporuje přehlednost děje a jeho nenáročnost. Většinou jsou jednotlivé romány rozděleny na tři části. První část většinou seznamuje čtenáře s místem, kde se tentokrát ponorka Nautilus a její posádka nachází, jaké je prostředí, co v předchozím díle všichni prožili a co se momentálně kolem nich děje nebo kam míří. V druhé části postupuje děj směrem k zápletce a vrcholení děje, ve třetí dochází k vyvrcholení děje a postupnému zakončení příběhu.

Autor se v díle nezabývá popisem postav a jejich charakterovými vlastnostmi. Tematika díla je vhodně zvolena, jelikož oblasti mořeplavby se dnes již mnoho autorů nevěnuje. Příběhy, ač nenavazují jeden na druhý, jsou propojeny mezi sebou navzájem prostřednictvím několika pojítek. V každém díle je alespoň zmínka o předchozím dobrodružství. To je hlavní prvek spojující románovou sérii v celek.

Mezi klady díla patří mimo jiné skutečnost, že autor nepíše o světě počítačů, robotů a o moderní technice. Takových knih je v současné době nepřeberné množství.

V Hohlbeinových knihách se více setkáváme s krásami přírody, ačkoliv se jedná o podmořský svět. Jedná se o naprostý protipól ke světu moderní techniky, v kterém žijeme. Proto je důležité, aby se mladší čtenáři uměli přenést prostřednictvím své fantazie do jiného prostředí. Aby objevili něco nového a skrze dobrodružství měli nové zážitky, které by je obohatily. Wolfgangu Hohlbeinovi se v jeho díle podařilo vytvořit takové podmínky, jež podporují čtenářovo objevování, prožívání a obohacování.

Důležitým faktorem pro hodnocení knihy je kromě přitažlivého tématu a zajímavého děje její estetická stránka. Texty proložil svými ilustracemi Milan Fibiger. Střídají se jak černobílé, tak barevné obrázky. Obálky jednotlivých románů vyzařují svou barevností a zobrazují určité postavy a prvky, vyskytující se v konkrétním příběhu. Samotný obal knihy motivuje zvláště děti, které vyhledávají spíše nápadné a barevné obálky knih než nebarevné a pro oko nepřitažlivé. V tomto

ohledu jsou děti velmi vybíravé a dají tzv. na první dojem. Zadní strana knihy obsahuje stručný popis děje i názvy ostatních románů této šestidílné série.

Dalším hodnotícím kritériem je název knihy, v čem může čtenáři napovědět, co prozradit nebo zatajit. První díl série je pojmenován *Zapomenutý ostrov*. Ve čtenáři by mohl název vyvolat představu ostrova, který je objeven nebo něco skrývá. Ústředním motivem děje bude pravděpodobně nějaký ostrov, cesta k němu a jeho objevení. Dětský čtenář si pod tímto názvem může představit cokoli. Své představy poté srovnává s četbou a zjišťuje, jak dalece se jeho dojmy liší od textu. Druhý díl nese název *Dívka z Atlantidy*. Toto pojmenování by mohlo skrývat mnoho různých výkladů. Jedním z nich je příběh o nějaké dívce z Atlantidy, která má významnou roli ve vyprávění. V třetím díle, jenž je nazván *Vládcí hlubin*, by podle názvu mohlo jít o podmořský svět a bytosti v něm žijící. Čtvrtý román se jmenuje *Na ostrově veleještěrů* a čtenář si představí příběh o údolí, v němž vládnu velcí ještěři a hlavní hrdinové s nimi bojují. Jednou z možných interpretací pátého dílu pod názvem *Hořící moře* je vyprávění, v němž dojde k havárii ropného tankeru a následného zapálení ropných skvrn na moři. Poslední část je nazvána *Černé bratrstvo*. Pojmenování i vzhled obálky napovídají, že se příběh odehrává pravděpodobně někde v Arábii a budou zde vystupovat členové nějaké menšiny říkající si Černé bratrstvo. Jelikož mají dětské čtenáři bujnou fantazii, mohou si pod názvy jednotlivých románů představit cokoli.

Hohlbeinovo dílo „Děti kapitána Nema“ obsahuje vše, co charakterizuje hodnotnou literaturu pro děti a mládež. Je vhodné svou zajímavou tematikou, žánrem, stylem psaní, jazykovou a kompoziční stránkou i náročností na čtenáře. Neobsahuje známky brakové, kýčové nebo jim podobné literatury. Dílo je hodnoceno kladně ze strany čtenářů a mnohými je stále vyhledáváno. Kniha by měla patřit do seznamu doporučené volnočasové četby dětských čtenářů, jelikož se jedná o kvalitní četbu pro děti i mládež, aniž bychom se museli bát, jaké negativní vlivy na ně bude mít.

2 CHRISTINE NÖSTLINGER

2.1 Život a dílo autora

Christine Nöstlinger se narodila 13. 10. 1936 ve Vídni. Jedná se o rakouskou prozaičku, lyričku a žurnalistku. Vystudovala užitou grafiku a psala pro různé časopisy, deníky a pro rozhlas. Její prvotinou byl román *Rudovlasá Friederika* (německy *Die feuerrote Friederike*). Následující román *Kašleme na okurkového krále* (německy *Wir pfeifen auf den Gurkenkönig*), v němž autorka spojuje pohádkovou bytost se skutečností, byl napsán pro děti. Stejně jako příběh o Friederice zobrazuje i toto dílo odraz společenského hnutí po roce 1968. Obě knihy prolomily tematická i jazyková tabu, jsou psány novým stylem, jazyk se přizpůsobuje cílové skupině, zpracovává každodenní problémy. Autorka píše i autobiografické romány, mezi něž řadíme díla *Let, chrouste!* (německy *Maikäfer flieg!*) a *Dva týdny v máji* (německy *Zwei Wochen im Mai*). V druhém z nich prožívá osmiletá vypravěčka konec druhé světové války ve Vídni, odchod německých vojsk, vstup sovětských vojsk a mírovou výstavbu města i státu. Dalším odlišným tématem, kterým se spisovatelka zabývá, je obrana dětských práv. Podle jejího názoru smí být děti občas zlobivé, hlučné či drzé. Dále píše prózu pro mladistvé. Zobrazuje problémy v rodině, jež často vznikají, když čtrnáctiletí a patnáctiletí prosazují své představy o životě. K těmto románům patří díla *Rozvrh hodin* (německy *Stundenplan*) a *Ilse Jandová, 14* (německy *Ilse Janda, 14*). Mezi další díla autorčina patří pohádkové romány *Róza, strážné strašidlo* (německy *Rosa Riedl Schutzgespenst*), *Růženka, ta má nápady* (německy *Rosalinde hat Gedanken im Kopf*), *Skřítek v hlavě* (německy *Der Zwerg im Kopf*), *Děti z dětského sklepa* (německy *Die Kinder aus dem Kinderkeller*), *Říkají mi mravenčnick* (německy *Man nennt mich Ameisenbär*), *Mražený princ* (německy *Der gefrorene Prinz*), *Milý pan čert* (německy *Der liebe Herr Teufel*) či *Bonsai* (německy *Bonsai*). Mezi autorčina díla patří také detektivka pod názvem *Myslitel zasahuje* (německy *Der Denker Great ein*), povídka *Tajný dědeček* (německy *Der geheime Großvater*) či detektivní příběh *Malý pán zasahuje* (německy *Der kleine Herr Great ein*).¹⁰

¹⁰ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, s. 594.

Z románů je třeba zmínit díla *Dítě na výměnu* (německy *Das Austauschkind*), dále románová trilogie *Markétka* (německy *Gretchen Sackmeier*), *Markétka má trable* (německy *Gretchen hat Hänschen-Kummer*) a *Má milá Markétko* (německy *Gretchen, mein Mädchen*). Christine Nöstlinger je také autorkou obrázkových knih pro děti. Za zmínku stojí *Vrabec v hrsti* (německy *Der Spatz in der Hand*), *Příhody malého Františka* (německy *Babygeschichten von Franz*) či *Pan pes a jeho přátelé* (německy *Der Hund kommt*). Mezi díla autorky se řadí také sbírka básní nesoucí název *Můj protiklad* (německy *Mein Gegenteil*).¹¹

Povídky a romány Christine Nöstlinger byly přeloženy do mnoha jazyků a některé byly zfilmovány. Sama autorka získala řadu literárních ocenění.¹²

2.1.1 Markétka

Mezi v poslední době česky vydaná díla patří románová trilogie pro dospívající dívky, jejíž jednotlivé díly nesou podobné názvy - *Markétka*, *Markétka má trable* a *Má milá Markétko*. Ústřední postavou trilogie je Markétka Vařbuchtová. Postupně čtenář poznává celou její rodinu a charakterové rysy jejích členů. Děj celé série probíhá v rozmezí tří let.

V prvním díle, jenž nese název *Markétka*¹³, se čtenář seznamuje s postavou Markétky Vařbuchtové, s její rodinou, přáteli a rodinným zázemím. Hlavní hrdinka je zde čtrnáctiletá dívka, která se od svých spolužaček v něčem liší a v něčem je stejná jako ony. Podstatným rozdílem mezi ní a jejími vrstevnicemi je skutečnost, že Markétka je více při těle a to ji velmi trápí. Na druhou stranu žije v bezvadném domově s rodiči a sourozenci, které by jí mohl leckdo závidět. Celou rodinu tvoří maminka, tatínek, Markétka, Honzík a Majda. Vařbuchtovi žijí v jednom z bytů velkého domu ve Vídni.

¹¹ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, s. 595.

¹² DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, s. 595.

¹³ NÖSTLINGER, CH. *Markétka*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2000. 152 s. ISBN 80-86299-26-0.

Domácí idyla je ovšem jednoho dne narušena maminčiným setkáním maturantů, po kterém se máma vrátí jako vyměněná a celá domácnost je vzhůru nohama. V brzkém sledu dochází k mnoha zvratům v rodině Vařbuchtů. Rodiče začnou žít odděleně, mladší sestra Majda se odstěhuje s maminkou a tatínek s Honzíkem nesou celou situaci těžce. Dospívající Markétka je tak nucena si vyzkoušet, co to je spravedlnost a zodpovědnost. Veškeré vedení domácnosti, která se skládá z Markétky, tatínka a mladšího bratra, závisí od jisté doby na čtrnáctiletém děvčeti. Musí zajistit nákup, chod domácnosti, pomáhat Honzíkově s učením a sama se připravovat do školy. V určené dny navštěvuje maminku a mladší sestru, které ji přemlouvají, aby se k nim nastěhovala. Markétka má také nejlepší kamarádku, jak už to v tomto věku u děvčat bývá. Jedná se o spolužačku Gábinu, s kterou si vzájemně sdílí všechny radosti i starosti.

Kromě rodinných trampot se Markétka zabývá jiným problémem - první láskou. Jako téměř každá dívka tohoto věku, tak i hlavní hrdinka by chtěla být za milovaná a chodit s nějakým klukem. Vyhlídla si svého spolužáka Floriana Kalba, jenž je považován za idol dívčích srdcí. Jednoho se stane, že Gabina Markétku pozve k sobě domů na oslavu. Večer tato Gábinina nejlepší kamarádka poznává, že i obdivovaný spolužák je v seznamu pozvaných hostů. Po večírku, kdy je Markétka nucena dovést opilého Floriana domů, nastane zvrát v jeho chování k ní. Chlapec, jenž se doposud své spolužačce jen posmíval, nabídl Markétce, že spolu budou chodit. Dívka je v sedmém nebi, její sen se splnil. Markétka má tedy zaměstnané myšlenky jednak první láskou, jednak to jsou méně radostné starosti ohledně rodinných poměrů u nich doma. První díl končí v okamžiku, kdy si ve škole Markétka všimne, že ona a jedna spolužačka mají stejné oblečení, a nejen to - jejich postavy jsou téměř totožné, což znamená, že Markétka už není žádná buхта Vařbuchtů, jak se jí někteří posmívali.

2.1.2 Markétka má trable

Další pokračování příběhu o Markétce Vařbuchtové se nazývá *Markétka má trable*¹⁴. Čtenář může navázat na skutečnosti, které se dozvěděl v prvním díle této trilogie. V rodině Vařbuchtů došlo k zvratu a oddělnému žití jejích členů a z Markétky se stala samostatná a štíhlá dívka, která zakouší krásy a hořkosti první lásky.

Tentokrát je z hlavní hrdinky patnáctiletá slečna, která se díky zvratu rodinných poměrů stala odvážnější a samostatnější než dřív. I ona se rozhodla odejít bydlet k mamince a Majdě, bratr Honzík zůstal s tátou. Zatímco v případě Markétky nastala proměna k lepšímu, její mladší bratr se změnil v opačném slova smyslu. Zašlo to tak daleko, že se dostal do maléru, který hraničil s kriminalitou. Mimo to Markétka také zjistila, že Honzík se stal obětí šikany. Starosti o bratra, který s ní od doby, kdy se odstěhovala k mamě, nemluví, nedají dívce spát a stane se z ní tak trochu detektiv. Jakmile vypátrá, co se s Honzíkem děje, věci naberou rychlý spád a vše se vyřeší. Celá rodina tedy opět byla vzhůru nohama, což nakonec dobře dopadlo. Starosti o milovaného syna zapříčinily, že se maminka a tatínek domluvili opět na společném soužití. Děti byly spokojené, protože mohou být opět všichni pohromadě.

Bohužel v osobním životě si Markétka zas tak lehce poradit nesvede. Nedokáže se rozhodnout mezi Florianem a Hinzelem, kamarádem Gábiny. Oba, jak se zdá, ji mají rádi a s každým z nich tráví mnoho volného času. Dívka se však ve svém srdci i ve svých citech neumí vyznat.

Druhý díl je zakončen situací, kdy se maminka s tatínkem usmíří a společně jako rodina oslavují novou společnou budoucnost.

¹⁴ NÖSTLINGER, CH. *Markétka má trable*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 137 s. ISBN 80-86299-63-5.

2.1.3 Má milá Markétka

Závěrečný díl celé trilogie je nazván *Má milá Markétka*¹⁵ a navazuje na předchozí dva romány. Tentokrát je Markétce už sedmnáct let a dokáže se na věci dívat s humorným nadhledem. Pro problémy druhých má pochopení, ale sama v sobě se často nevyzná. Velmi touží po lásce, ale nedokáže se rozhodnout, kdo je ten pravý. Neustále se rozmýšlí mezi hezkým, ale nespolehlivým Florianem a citlivým, ale nevypočitatelným Hinzelem. Jediné, v čem má dívka jasno je, že s tím pravým chce strávit prázdniny na vysněném řeckém ostrově.

Z minulého dílu čtenář ví, že rodiče hlavní hrdinky se rozhodli znovu spolu žít v jedné domácnosti. Tím nastala v rodině Vařbuchtů opět harmonie a klid. Děti, zvláště Honzík, byly spokojené a vyrovnané. Markétku však spíše než spořádaný rodinný život trápil ten osobní.

Nebyla schopná se rozhodnout ani pro Floriana, ani pro Hinzela. Florian Kalb byl vůči dívce velmi vlastnický a Hinzl Zellander-Zellerhausen měl neustále strach, že o ni přijde a oba dva byli na Markétku velmi žárliví. Jednoho dne zazvoní na dívku soused z vedlejšího bytu jménem Karel. Tento mladý muž, jenž dříve rodinou Vařbuchtů opovrhoval, pozval svoji sousedku na návštěvu a nabídl jí strávit prázdniny na řeckém ostrově ve vile, kterou zamluvil pro více lidí. Markétka je velmi nadšená, jelikož se jedná o její vysněnou dovolenou. Nastává však dilema, s kým na ostrov pojede. Bude to Florian, nebo Hinzl? V té době však mladému Kalbovi dochází trpělivost s Markétčinou nerozhodností ve věcech lásky. Začne se zajímat o jinou dívku, aby Markétku popostrčil. Avšak dívčina reakce na jeho chování se lišila od té, již očekával. Hlavní hrdinka se tedy rozhodne nabídnout společnou dovolenou Hinzelovi. Ovšem to nestihne, protože Markétčin otec se nechtěně prořekne, takže to vyzní tak, že Markétka jede na letní dovolenou se sousedem Karlem. Hinzelovi se zhroutí celý svět a odjíždí mimo město. Jakmile se vše Markétka dozví, rozhodne se Hinzela hledat, ale marně.

Celý příběh končí tím, že Markétka odjíždí na dovolenou, kde na ni čeká velké překvapení. Tím je Hinzl, jenž na ni čeká u dveří. Před nimi je společná dovolená u moře a možná i společný život.

¹⁵ NÖSTLINGER, CH. *Má milá Markétka*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. 188 s. ISBN 80-86299-92-9.

2.1.4 Analýza a hodnocení díla

Románová trilogie Christine Nöstlinger o Markétce je doporučena pro čtenářky od dvanácti let. Jelikož se jedná o žánr nazvaný dívčí román, předpokládá se, že dílo je určeno spíše dívkám než chlapcům. Autorka se zabývá problematikou puberty u děvčat a dalšími skutečnostmi s ní spojenými. Seznamuje čtenáře se světem děvčat ve věku čtrnáct až sedmnáct let. Zároveň tematizuje rodinné vztahy.

Na začátku každého ze tří románů seznamuje spisovatelka čtenářku s hlavní postavou, s popisem její postavy a charakteristikou, a také rovněž s ostatními členy rodiny. Podle názvu každého dílu je zřejmé, kdo je hlavní postavou. U tohoto typu žánru bývá často kniha nazvána jménem hlavní hrdinky. První román z celé trilogie má prostý název *Markétka*, druhý čtenáři řekne něco více - *Markétka má trable*. Názvu třetího dílu porozumí bez četby ten, kdo již předchozí dva díly četl, neboť pochopí, co pojmenování třetího románu naznačuje. V opačném případě objeví čtenář smysl názvu teprve při čtení textu.

Christine Nöstlinger se ve svém díle zabývá popisem prostředí a charakteristikou postav. Na začátku každého ze tří románů seznamuje čtenáře s hlavní hrdinkou, její postavou a základními charakterovými rysy. Obeznámí jej také s dalšími členy rodiny, jejich povoláním a rodinnými poměry. Různé situace líčí s jistou dávkou humoru, který je autorce vlastní. Svě místo tu má situační komika, jež je často velmi zjevná. Každý díl je rozdělen na několik kapitol, a proto se stává nenáročným co do rozsahu textu. Jednotlivé kapitoly nesou podnázev, jenž napovídá, co se v nich bude dít (například: „**5. kapitola**, v níž *Markétka stráví nejdřív bezstarostnou hodinku a pak ještě jednu.*“).¹⁶

Děj celého příběhu vypovídá o dívce jako každé jiné, která má svoje radosti a starosti. S hrdinkou se může ztotožnit mnohá čtenářka, jelikož podobné situace a problémy (ale i radosti) zažívá snad každá druhá slečna. Autorka se zabývá nejen problematikou první lásky, ale i tematikou rodiny a různých problémů, které se občas objeví téměř v každé rodině. Téma první lásky nastiňuje spisovatelka spíše z pohledu pocitů, jež jsou vyvolány v nitru hlavní hrdinky. Jedná se o formu bližšího

¹⁶ NÖSTLINGER, CH., cit. 15, s. 82.

přátelského vztahu. Žádné erotické motivy čtenářka nenajde. V příběhu má svoji důležitou roli tematika rodinného života a problémů s ním svázaných. Není zobrazena povrchně, nýbrž je jedním z hlavních témat celého příběhu. Markétka má především v první řadě starosti o svoje rodiče a sourozence. Nezajímá se jen o kluky a kamarády. Možná i zde chce autorka poukázat na důležitost těchto vztahů v životě každého člověka.

Nejedná se tudíž o příběh postavený mimo realitu, a proto je jistou motivací pro četbu tematika blízká každodennímu životu. Román o příběhu Markétky ukazuje čtenáři fakt, že podobné problémy a situace řeší spousta jiných děvčat. To by mohlo být jedno z poselství, jež má text čtenáři předat.

Celý příběh je napsán v er-formě, což dává celému dílu méně subjektivní charakter než ich-forma. Roli vypravěče na sebe převzala sama autorka, jež nezaujatě vypráví příběh Markétky. Nevnučuje čtenáři své názory skrze příběh či hrdinku, ani neklade dotazy ohledně názoru na problémy, jež hlavní postava musí řešit. Naopak záleží na samotném čtenáři, zda se zamyslí nad problematikou v příběhu vyličenou či nikoliv. Zda se s hrdinkou ztotožní, anebo ne. Spousta mladistvých upřednostňuje možnost volby a jakýkoli náznak nucenosti je odradí. To mnohdy platí i v četbě.

Jednotlivé romány píše autorka spisovným a lehce srozumitelným jazykem. Vyhýbá se vulgarismům, obecné češtině, anebo dialektu. Stejným způsobem jsou zaznamenány i rozhovory mezi postavami děje. To samo o sobě působí poněkud nepřírozně, poněvadž zvláště v období puberty používá mládež spíše hovorový či slangový jazyk se spoustou osobně vytvořených zkratk a pojmenování. Málokdy se objeví dítě, které by zvláště v tomto věkovém období používalo výhradně spisovný jazyk. Otázkou je, zda se zmíněná spisovnost objevuje i v německém originále a pochází tedy přímo z hlavy a ruky samotné autorky, nebo je-li to záležitost překladatele (v tomto případě Hany Linhartové). Nutno dodat, že jistá dávka nespisovnosti či slangovosti (ne však vulgarity) v rozhovorech by pomohla čtenáři se více ztotožnit s postavami příběhu.

Rozdělení příběhu na kapitoly je jednou z motivací pro četbu při výběru knihy. Často romány, jež nejsou členěny na kapitoly, odrazují čtenáře, neboť působí zdlouhavě a navozují pocit, že by se měly číst naráz. Zatímco rozdělení na kapitoly navozuje dojem členitosti a přehlednosti díla. Zvláště pro dětského čtenáře je

důležitá kompozice a vzhled knihy i samotné vytváření vztahu k četbě. V těchto románech se vyskytuje mnoho jednoduchých vět, velké množství odstavců a dialogů, což napomáhá členitosti textu.

Jednotlivé vyvrcholení příběhu se odehrává přirozeně a chronologicky, jak to v životě bývá. Nejedná se o uměle vytvořené zápletky. Závěr každého z románů je zakončen pozitivně. První i druhý díl svým závěrem motivují čtenáře přečíst si další díl. Jsou uzavřeny tak, aby probudily ve čtenáři zvědavost a touhu číst dál do konce celého příběhu. Poslední část je zakončena kladně a vyvolává tak ve čtenáři pocit uspokojení nad šťastným koncem. Zároveň má čtenář možnost srovnat svá očekávání s textem v knize, zamyslet se nad celým příběhem a případně zhodnotit, jestli pro něj četba byla přínosem či nikoliv.

Všechny tři romány jsou velmi dobře čtivé. To je dáno jak přehlednou kompozicí, tedy kratšími větami a odstavci, členěním na kapitoly i množstvím dialogů, které jednak umocňují spád děje, jednak oživují příběh a napomáhají vcítění se čtenáře do postav. Dalším důvodem čtivosti románů je přitažlivost tématu, jež je ústředním celé trilogie, a to příběh dívky, jež studuje střední školu a setkává se s různými životními překážkami. Zmíněné téma se může stát pro dnešní čtenářky atraktivním a zároveň motivujícím pro četbu. Čtivost podporuje mimo jiné i autorčin styl, s nímž píše příběh o Markétce. Christine Nöstlinger je známá svým humorem, s nímž popisuje i různé životní či rodinné situace a navozuje tak nejen situační komiku, ale i pozitivní estetický zážitek z četby.

Pro mladé čtenáře jsou z estetického hlediska všechny tři knihy velmi přitažlivé. Obálky románů jsou bohatě ilustrovány. Hlavním motivem kreseb je hlavní hrdinka celého příběhu (v tomto případě Markétka Vařbuchtová) a různé další motivy s ním související. Samotná obálka knihy často rozhoduje o přitažlivosti díla. Dostane-li se čtenáři do rukou publikace poněkud méně atraktivního vzhledu, s neznámým titulem či autorem, stane se často, že tento čtenář takovou knihu vrátí zpět do police a vybere si jinou, přitažlivější jeho očím, ale možná ne už tak kvalitní. Zvláště v tvorbě pro děti a mládež je důležité dávat knihám takové obaly, aby byly případným motivačním vodítkem k jejich výběru a následné četbě. Tento efekt je důležitý i u dospělých, ale ti obalu knihy nedávají tak velkou důležitost jako děti a mládež. První a druhý díl je ilustrován Dagmar Berkovou, třetí díl ilustrovala v podobném duchu Nadja Rawová.

Románová trilogie o Markétce je zcela vhodná pro četbu mládeže, zvláště dívek od 12 let. Mimo přitažlivé téma a nenáročnou kompozici patří ke kvalitám díla také vhodné jazykové prostředky a přiměřený rozsah.

Dílo Christine Nöstlinger by mělo patřit mezi doporučenou volnočasovou četbu, jelikož se jedná o kvalitní mimočítankovou literaturu, jež nezahrnuje prvky kýče či braku, a tudíž nezanechává na mládeži a její čtenářské zkušenosti negativní dopad.

3 JUTTA TREIBER

3.1 Život a dílo autora

Jutta Treiber se narodila 10. 1. 1949 v Oberpullendorfu v Rakousku. Je to rakouská prozaička, básnířka a autorka rozhlasových her. Vystudovala vídeňskou univerzitu (obor germanistika-anglistika). Po studiu pracovala jako učitelka na gymnáziu v Oberpullendorfu a poté se začala profesionálně zabývat literární tvorbou. Zpočátku psala básně, povídky a rozhlasové hry, později se věnovala obrázkovým dětským knihám. Hlavní tematickou oblastí její tvorby jsou romány pro mládež a mladé dospělé (= „junge Erwachsene“), jenž bývají sestaveny v souladu s konvencemi žánru, ale v některých případech je autorka překonává. V románu *Pokoj s vyhlídkou* (německy *Herz- und Beinbruch!*), jenž vznikl v roce 2000 (česky 2002), má možnost šestnáctiletá hrdinka při pobytu v nemocnici sebereflexe vlastního života a hledání správného vztahu k lidem ze svého okolí. Jedná se o sebejistého Harryho, do nějž je zpočátku zamilovaná, o postiženého bratra Mikiho a vlastní rodiče. Nemocniční zastavení přináší hrdince rozšíření životních zkušeností a také prohloubení vlastního uvažování. Dalším významným románem, v němž autorka překonává zmíněné konvence, je dílo *Dokud cikády spí* (německy *Solange die Zikaden schlafen*). Tato próza vznikla o dva roky dříve než předchozí román a zobrazuje osud dívky smiřující se se smrtí svojí matky a bojující s pocity samoty. Autorka se také zabývá morálními a obecnými lidskými problémy moderního života.¹⁷

Dalšími romány jsou *Chci napsat povídku* (německy *Ich will eine Geschichte schreiben*), *Popcorn k snídani* (německy *Popcorn zum Frühstück*), *Julie hraje Julii* (německy *Julia spielt Julia*), *Modré jezero je dnes zelené* (německy *Der blaue See ist heute grün*), *Učitel smíchu* (německy *Der Lachschrittmacher*) a *Róza sní* (německy *Rosa träumt*).¹⁸

¹⁷ TREIBER, J. *Modré jezero je dnes zelené*. 1. vydání. Praha: Albatros, 1999. 95 s. ISBN 80-00-00752-5. S. 98.

¹⁸ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, s. 767.

Jutta Treiber se kromě prózy věnuje také poezii. V roce 1995 vydala sbírku básní *Láska a jiné nesrovnalosti* (německy *Liebe und andere Ungereimtheiten*).¹⁹

Autorka je nositelkou několika rakouských a německých literárních ocenění. Jsou to např. *Jugendbuchpreis der Stadt Wien*, kterou získala v roce 1995 či *Österreichischer Jugendbuchpreis* z roku 1996. Dílo Jutty Treiber bylo přeloženo do 15 jazyků.²⁰

3.1.1 Pokoj s vyhlídkou

Příběh vypráví o dívce jménem Petra ve věku kolem šestnácti let, která si hned první prázdninový den zlomí nohu po pádu z třešně. Příštích čtrnáct dní ji čeká pobyt v nemocnici a potom ještě několik týdnů s chodící sádkou. Dívka pociťuje vztek a zklamání, protože se těšila na krásně strávené prázdniny po boku přátel a svého kluka Harryho. Ten ji ovšem za celou dobu v nemocnici navštíví pouze jedenkrát, a to na pár minut. Petra během nemocničního pobytu postupně rekapituluje celý svůj život, přemýšlí nad hodnotami a také dochází k poznání, že ji Harry nemiluje. Z tohoto zjištění je velmi zničená a nešťastná. Ještěže má prima kamarády, rodiče a v neposlední řadě malého bratříčka Mikiho, který je postižený. Zvláště o něho má Petra starosti a směřuje k němu své myšlenky. Brzy po příjezdu dívky do nemocnice jí na pokoji přibude nová spolupacientka - paní Wachterová. Jedná se o milou starší paní, jež se stane Petřinou přítelkyní. Tu navštěvuje vnuk Karel, který je velmi ohleduplný, rozumí si s dětmi a získá si přízeň Mikiho (na rozdíl od Harryho, jenž se Mikimu vyhýbá). Velká část děje probíhá v nemocničním prostředí a prostřednictvím myšlenek hlavní postavy. Román je zakončen odchodem Petry z nemocnice, jež s vyrovnaností a utříděnými myšlenkami vychází vstříc budoucnosti.²¹

¹⁹ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, s. 768.

²⁰ Tamtéž, s. 768.

²¹ TREIBER, J. *Pokoj s vyhlídkou*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. 140 s. ISBN 80-7327-000-5.

3.1.2 Analýza a hodnocení díla

Román *Pokoj s vyhlídkou*²² je určen spíše pro dívky, a to od dvanácti let. Autorka seznamuje čtenářky s pocity dívky, jež začátek letních prázdnin musí strávit v nemocnici a která prožívá první lásku. Jutta Treiber se zaměřuje spíše na vnitřní pocity hlavní postavy než na dějovou stránku. Popisuje vnitřní myšlenkové pochody mladé dospívající dívky. Pozornost zaměřuje na psychologii postavy a popis pocitů ústřední hrdinky než na vylíčení prostředí a děje.

Samotný název čtenáři napoví, že motivem příběhu je jakýsi pokoj s vyhlídkou. Avšak myšlenka na nemocniční pokoj je mnohým cizí. Čtenář se může pouze domnívat a představovat si, co v sobě název skrývá. Svě tipy má možnost posléze porovnat se skutečností.

V příběhu vystupuje hlavní hrdinka jménem Petra a několik dalších vedlejších postav - dívčini rodiče, bratr Miki, kamarádky, Harry, Karel, paní Wachterová a nemocniční sestry. Roli vypravěče má ústřední postava, jež seznamuje čtenáře s chodem událostí a především s vlastními myšlenkami. Přímá komunikace se čtenářem není navázána. Ten se může pouze vcítit do hrdinky a prožívat s ní její „neštěstí“, kterým je pobyt v nemocnici se zlomenou nohou, a to vše na začátku letních prázdnin.

Z tematické stránky dílo zobrazuje příběh šestnáctileté dívky Petry, která si na začátku léta zlomí nohu, místo zahraničního pobytu u moře ji čeká nemocniční lůžko a k tomu všemu řeší problémy spojené s první láskou. Mnohé čtenářky možná zažily podobné situace, a tudíž mohou propojit svoji životní zkušenost se čteným textem. Román je napsán takovým způsobem, že není složité se vcítit do hlavní postavy i bez podobné životní zkušenosti.

Přestože se jedná o odpočinkovou četbu pro dívky od dvanácti let, v níž málokdo hledá hlubší myšlenky, může tento příběh čtenáři mnohé předat. Je to způsobeno zvláště stylem psaní autorky, jež se zabývá hloubkově psychologii ústřední postavy. Prostřednictvím myšlenkových pochodů Petry má čtenář možnost si ujasnit svoji hodnotovou stupnici, popřemýšlet nad tím, co je v životě skutečně důležité. Dozvídá se, že kladný vztah k lidem kolem sebe, k rodině a správná

²² TREIBER, J. *Pokoj s vyhlídkou*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. 140 s. ISBN 80-7327-000-5.

hodnotová orientace jsou důležitější než povrchní vztahy či nezdařená láska. Záleží pak pouze na něm samotném, zda se s těmito myšlenkami ztotožní, anebo je odmítne.

Román *Pokoj s vyhlídkou* je psán ich-formou v podobě vnitřních myšlenkových pochodů hlavní hrdinky. Ty doplňují dialogy mezi hlavní hrdinkou a ostatními vedlejšími postavami. Dílo je psáno spisovným jazykem, který se místy, zvláště v rozhovorech, střídá s obecnou češtinou.

Obecná čeština v mluvě postav působí věrohodněji než strnulý spisovný jazyk. U mladých tohoto věku se předpokládá, že nehovoří spisovně či knižně. Použití méně spisovné formy jazyka pomáhá přiblížení se knihy ke čtenáři, ztotožnění s postavami a proniknutí do děje příběhu.

Román je rozdělen na kapitoly, jež nesou názvy dnů v týdnu. Jsou zde zachyceny dva týdny pobytu v nemocnici, děj se tedy odehrává v rozmezí čtrnácti dnů. Vyskytuje se zde velké množství odstavců, převažují dlouhá souvětí nad krátkými větami. Rozsah titulu je 140 stran, knížka je tedy nenáročná na rozsah a četbu pro čtenáře. Jelikož se jedná převážně o tok myšlenek hlavní postavy, nemůžeme zde mluvit o rozdělení příběhu na úvod, zápletku, vyvrcholení a závěr. Postupný spád děje je tudíž vyloučen.

Mezi další hodnotící kritéria kromě zajímavosti námětu a nenáročnosti na čtenáře patří estetický vzhled knihy. Obal románu je barevně ilustrován. Přední desky zobrazují hlavní hrdinku s nohou v sádře a další dva chlapce, z nichž jeden je dívčina láska Harry a druhým je pravděpodobně její postižený bratr Miki. Samotný text neobsahuje žádné ilustrace. Přesto může být přebal knihy motivující při výběru pro četbu ze strany dospívajících dívek.

Příběh Jutty Treiber vytváří ve čtenáři při četbě jistý estetický zážitek. Je to způsobeno zvláště stylem psaní autorky. Čtenář má možnost zabývat se myšlenkami a pocity hlavní hrdinky, aniž by musel věnovat přílišnou pozornost ději příběhu. Samotný estetický zážitek z četby je spíše kladný než záporný a může podnítit čtenáře k zamyšlení se nad přečteným.

O kvalitách románu *Pokoj s vyhlídkou*, jež kniha čtenáři nabízí, svědčí řada ocenění, která spisovatelka za svou tvorbu získala.

3.1.3 Modré jezero je dnes zelené

Román vypráví o sedmnáctileté dívce a jejím životním osudu. Gisela žije se svými rodiči v bytě a navštěvuje gymnázium. Matka je spíše ženou v domácnosti a otec jezdí na montáže. Na rozdíl od jejích spolužaček ji neobletují ctitelé a nemůže s nimi sdílet ani milostné zážitky. Když ji popadne smutek či pocity osamělosti, jede na kole rozjímat k modrému jezeru, jež jí dodává útěchu a pocit bezpečí. Jednoho dne se seznámí na diskotéce s Georgem, s kterým posléze naváže vztah.

Po nějaké době se Gisela rozhodla se svým přítelem rozejít, protože ho nemilovala a necítila se ve vztahu dobře, ačkoli on by pro ni snesl modré z nebe. Brzy nato dívka zjistí, že je těhotná. Život se jí náhle obrátí vzhůru nohama. Neví, co si počít, zda si dítě nechat, nebo ne. Nejprve si to chce ujasnit sama v sobě, a proto nikomu nic neřekne. Nakonec se po domluvě s matkou rozhodne si dítě nechat a prožívá období těhotenství se stále rozporuplnými pocity. Největší oporou v tomto těžkém období jí je kamarádka Eva. Za nějaký čas Gisela porodí děvčátko, kterému dá jméno Irena. Postupně však dochází ke střetu mezi novopečenou matkou a její matkou, která se snaží vše organizovat podle svého. Gisela má pocit, že jí matka dítě bere a přivlastňuje si ho. Zatímco začne opět chodit do školy, jelikož ji čeká maturita, vyčítá si, že nemá čas na dceru. A jak se mění její pocity, tak se mění i barvy jezera. K tomu všemu se Georg snaží sblížit s Irenčinou matkou, ale marně. Nakonec Gisela zdárně odmaturuje, urovná spor s matkou a dá naději Georgovi vídat dceru.²³

3.1.4 Analýza a hodnocení díla

Román *Modré jezero je dnes zelené*²⁴ je určen pro dívky od třinácti let a starší. Jelikož se jedná o psychologicky zpracovaný příběh, mohla by být hranice doporučeného věku čtenářek vyšší. Důvodem je náročnost tematiky.

²³ TREIBER, J. *Modré jezero je dnes zelené*. 1. vydání. Praha: Albatros 1999. 95 s. ISBN 80-00-00752-5.

²⁴ TREIBER, J. *Modré jezero je dnes zelené*. 1. vydání. Praha: Albatros 1999. 95 s. ISBN 80-00-00752-5.

Román je psychologicky propracován, zabývá se vnitřním světem a pocity hlavní hrdinky. Z tohoto důvodu může být čtení obtížné, neboť v dnešní době mládež vyhledává spíše odpočinkové knihy, jež nekladou přílišné nároky na přemýšlení a jsou zdrojem pobavení.

Samotný název díla může ve čtenáři vyvolat rozporuplné pocity. Není těžké si představit modré jezero, těžší však je představa modrého jezera, které je zelené. Čtenář tak přemýšlí, je-li v tom skrytá hra se slovním významem. Po přečtení avšak zjistí, že se jedná o barvy, jež přisuzuje hlavní hrdinka jezero na základě svých pocitů a nálad. Stejný název nese i první kapitola, v níž se čtenář dostává přímo do děje a postupně zjišťuje, kdo je hlavní hrdinka a co se stalo. Vyprávění je sestaveno z retrospektivních vzpomínek, odvíjení děje a myšlenkových pochodů dívky Gisely. Přehlednost v textu je tedy místy náročná.

Ústřední postavou je dívka Gisela, dále v příběhu vystupují její rodiče, kamarádky a otec jejího dítěte Georg. Roli vypravěče zastává sama autorka, jež čtenáři přibližuje, co se událo dříve a jak se příběh odvíjí dále. Popis děje je prokládán myšlenkami hlavní postavy také mnoha dialogy. Popisu prostředí a postav není věnována zvýšená pozornost jako jejich psychologii a popisu pocitů, jež jsou ve velké míře přiblíženy čtenáři. Přímá komunikace s ním není naznačena.

Autorka si vybrala velmi aktuální téma. Dospívající dívka, jež má před sebou celou budoucnost, otěhotní a nastává obrat v jejím životě. Najednou musí nést velkou zodpovědnost. Podobnou zkušeností prošlo mnoho dívek, a proto mnohé čtenářky mohou příběh porovnávat s životní zkušeností ať přímou, či nepřímou. Román *Modré jezero je dnes zelené* je knihou, která dokáže oslovit čtenáře. Dává mu možnost zamyslet se nad otázkami etiky, morálky a problematiky nechtěného těhotenství a posléze si odpovědět na otázky, jež jsou v románu nepřímou vzneseny. Přináší mu podnět zamyslet se nad tím, jak by se zachoval on v podobné situaci, zda by pociťoval něco podobného jako hlavní hrdinka, nebo by se zachoval odlišným způsobem.

Román napsala Jutta Treiber částečně v er-formě (seznámení s příběhem) a částečně v ich-formě (myšlenky a pocity hlavní postavy). Kniha je rozdělena na pět kapitol, jejichž názvy jsou označení barev jezera tak, jak je v daný okamžik hrdinka vnímá. Rozdělení textu na velké množství odstavců má za úkol rozlišit mezi

vyprávěním a vlastními myšlenkami hrdinky, v čemž je někdy složité se vyznat. Kniha obsahuje množství jednoduchých vět a souvětí, které prokládají dialogy. Celý příběh má rozsah 93 stran, a tudíž není náročný co do délky. Čtenář, jenž se pozorně a se zájmem začte, dokáže přečíst příběh ve velmi krátkém časovém úseku.

Vyprávění i samotné dialogy jsou napsány spisovným jazykem. V případě rozhovorů postav působí spisovnost spíše strnule, neboť se hrdinka nachází ve věku, kdy mládež má svůj vlastní jazyk, svoje výrazy. Tímto se může čtený text trochu oddálit čtenáři než text psaný v jeho jazyce, tedy jazyce dospívajících. Stejně jako předchozí román Jutty Treiber neobsahuje ani tento rozdělení příběhu na úvod, zápletku, vyvrcholení a závěr. Jak již bylo naznačeno, jedná se spíše o tok myšlenek a pocity hlavní hrdinky, doplněné přiblížením děje ze strany vypravěče.

Kniha je svázána v pevných deskách, jež jsou ilustrovány. Avšak na rozdíl od předcházejícího románu se jedná o spíše ponuré barvy, což může mnohé čtenáře při výběru odradit. Na předním obalu je v popředí vyobrazena dívka, v pozadí za ní je jezero. Motiv jezera se odráží od názvu knihy a naznačuje jeho jistý význam v příběhu a motiv dívky zobrazuje hlavní hrdinku románu. Celá přední strana má nádech do zelena. Zadní strana obalu je modrá a krátce seznamuje případného čtenáře s obsahem příběhu. Jelikož se jedná o zpracování zajímavého a závažného tématu, je estetický zážitek z knihy ponechán na samotném čtenáři.

Román *Modré jezero je dnes zelené*²⁵ je nositelem nesporných uměleckých kvalit a mělo by být zařazeno do seznamu volnočasové četby. Díky stylu, jakým je napsán, a díky tematice, jíž se věnuje, představuje zdroj úvah a myšlenek nad morálními i jinými lidskými životními problémy, jež může ve čtenáři vyvolat. Text neobsahuje prvky, jež by negativně ovlivňovaly mládež, naopak je nemalým přínosem. O kvalitě tohoto díla svědčí ocenění Rakouská cena za literaturu pro děti a mládež, jíž bylo vyznamenáno.

²⁵ TREIBER, J. *Modré jezero je dnes zelené*. 1. vydání. Praha: Albatros 1999. 95 s. ISBN 80-00-00752-5.

3.1.5 Dokud cikády spí

Příběh vypráví o patnáctileté Anně, která má období dospívání o mnohem těžší než její vrstevnice. Ve třinácti letech jí zemřela maminka, starší sestra Flóra odchází studovat na vysokou školu do Vídně a ona zůstává sama s otcem, ke kterému nikdy neměla zvlášť vřelý vztah. Cítí se stále více opuštěná, zapomenutá a nemilovaná jako její maminka, a proto se ve vzpomínkách stále znovu a znovu vrací k životu s matkou. Nedokáže a nechce pochopit, že její nejbližší se s tou ztrátou vyrovnávají. Jednoho dne si otec domů přivede novou přítelkyni Kristýnu, kterou Anna i její sestra začnou přezdívat Cindy, jelikož jim svým chováním a vzhledem připomíná panenku Barbie. Dívka vzplane k této ženě upřímnou nenávistí, zvláště poté, co se k nim nastěhuje. Snaží se jí život co nejvíce ztrpčit, dělá naschvály, nekomunikuje, a tím zraňuje ji, ale i sebe. Anna hledá útěchu ve své sestře, která čím dál méně jezdí domů a také velmi často chodí k matčinu hrobu nebo na návštěvy ke své babičce. Neustále myslí na svou maminku, svou osamělost a nenávist k Cindy, že zapomíná na přátele a vrstevníky.²⁶

Jednoho dne vypukne v bytě požár, který promění Annin domov v díru plnou popela a kouře. Vzhledem k okolnostem je nucena navázat kontakt se Cindy, protože otec se účastnil několikadenního kurzu. Postupně si tyto dvě osoby hledají k sobě cestu a Anna zjišťuje, že přítelkyně jejího otce není zas tak špatný člověk, zároveň si uvědomuje, že byla tak ponořená do svých myšlenek, sebelítosti a nenávisti, že zapoměla žít dál, stýkat se s přáteli a měla by minulost nechat spát. K tomuto poznání ji dovede mamčin deník, který našla mezi věcmi v pracovně. Po jeho přečtení je dívka smířená sama se sebou i se skutečností, odkládá černý šat, který do této doby nosila, a spolu s ním i zášť a sebelítost.

²⁶ TREIBER, J. *Dokud cikády spí*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 140 s. ISBN 80-86299-13-9.

3.1.6 Analýza a hodnocení díla

Román *Dokud cikády spí*²⁷ je psán podobnou formou jako předchozí romány Jutty Treiber. Opět se jedná o myšlenkový proud hlavní hrdinky, jehož prostřednictvím se čtenář seznamuje s dějem knihy. Tématem je příběh dospívající dívky, jež se nemůže vyrovnat se ztrátou matky a postoji svých blízkých. Román je doporučen pro čtenáře od dvanácti let, ale vzhledem k náročnosti tematiky, a tudíž i četby, by bylo možné věkovou hranici čtenářů zvýšit.

Samotný název *Dokud cikády spí* mnoho nenapoví. Záleží na fantazii každého čtenáře, co si pod ním představí. Teprve v průběhu čtení se dozvídáme, že tato věta se od jisté doby stala rodinným úslovím jako odpověď na problémy, kdy nic netrvá věčně, jen dokud cikády spí. Zmínka o cikádách je spojena s dovolenou v Řecku, kde cikády začnou vydávat zvuky s východem slunce, proto ten význam „konečna“.

Ústřední postavou románu je dívka Anna, jež je zároveň i pomyslným vypravěčem. Dále v ději vystupují vedlejší postavy jako starší sestra Flóra, otec, babička a Kristýna (Cindy). Autorka se jako v předchozích dílech nezaměřuje na popis postav a prostředí, ale spíše na vnitřní pocity, myšlenky a existenciální otázky. Prostředím, v němž se příběh odehrává, je převážně byt Anniny rodiny a hřbitov. Zvláštní pozornost věnuje autorka psychologii hlavní postavy. Čtenář má možnost nahlédnout do nitra a myšlenek dívky, která ztratí matku, žije ve vzpomínkách. Může sdílet její pocity, bolesti, obavy a vše, co prožívá. Autorka dokázala bravurně popsat vnitřní pochody postavy, takže vžít se do ní není obtížné. Roli vypravěče má sama hlavní hrdinka, jež čtenáře seznamuje s okolnostmi, za nichž se příběh odehrává a se svým vnitřním světem prostřednictvím myšlenek, úvah a vzpomínek. Přímá komunikace se čtenářem není naznačena.

Jak již bylo zmíněno, jedná se o velmi citlivé a emocionálně silné téma. Mnozí čtenáři mohou mít podobnou zkušenost. Autorka prostřednictvím Annina příběhu ukazuje, že i takovéto rodinné tragédie se stávají a naznačuje, že je třeba po jistém čase jít dál. Pro některé to může být jakési skryté povzbuzení. Je to možné poselství, jež má román předat dalším generacím.

²⁷TREIBER, J. *Dokud cikády spí*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 140 s. ISBN 80-86299-13-9.

Román *Dokud cikády spí*²⁸ je psán v ich-formě stylem autorce vlastním. Příběh je rozdělen na šest delších kapitol, jež nesou názvy různých motivů, jichž se bude kapitola týkat (například: „**ohněň**“)²⁹

Spisovatelka užívá při vypravování a rozhovorech spisovnou formu jazyka. Zvláště v případě hlavní hrdinky, jež je vypravěčem děje, působí spisovnost strnule. Mimo spisovnou češtinu neobsahuje dílo jiné útvary českého jazyka, a proto nemůže mít negativní vliv na slovní zásobu čtenáře.

Jak již bylo zmíněno, román je napsán formou sledu myšlenek, pocitů a vzpomínek hlavní hrdinky, nejedná se tudíž o kompoziční rozdělení příběhu na úvod, zápletku, vyvrcholení a závěr, jako tomu bylo i v předchozích dílech Jutty Treiber. Rozsah textu lze označit za přiměřený a čítá 140 stran. Kniha tedy není náročná rozsahem jako spíše tematikou.

Důležitým hodnotícím kritériem je estetický vzhled a přitažlivost publikace. Přední i zadní obal románu obsahuje barevné abstraktní motivy, což pro čtenáře může být přitažlivé pro svou barevnost nebo méně motivující pro výběr díky své abstraktnosti. Samotný text neobsahuje žádné ilustrace, tudíž působí poněkud smutně a monotónně. Estetický zážitek může být při četbě vyvolán stylem psaní autorky a vhodným překladem překladatele, jímž je v tomto případě Jiří Stach.

Román *Dokud cikády spí* spisovatelky Jutty Treiber vyniká v zobrazování psychologie postav a bravurně popisuje vnitřní stavy mladých lidí. Kniha může být pro čtenáře velkým přínosem, jenž mu dává podnět k zamyšlení. Je vhodná zvláště pro ty, kteří nehledají patetický příběh, nýbrž dílo, jež má hluboký rozměr, který osloví čtenáře.

²⁸ TREIBER, J., cit. 27.

²⁹ Tamtéž, cit. 27, s. 105.

4 CORNELIA FUNKE

4.1 Život a dílo autora

Cornelia Funke se narodila 11. 12. 1958 v Dorstenu v Německu. Jedná se o německou prozaičku a ilustrátorku knih pro děti. Vystudovala pedagogickou fakultu v Hamburgu, poté pracovala jako vychovatelka a zároveň studovala knižní ilustraci na odborné škole. Po studiu byla činná jako ilustrátorka dětských knih, které později začala psát sama. Autorka píše publikace věnované jak mladším čtenářům, tak i dospívajícím dívkám a chlapcům. Hlavní tematikou románů je dobrodružství a fantazie, jimž mnohdy nechybí napětí ani humor.³⁰

Pro děti mladšího školního věku jsou určeny tituly *Princezna Isabela* (německy *Prinzessin Isabella*), *Thusté přítelkyně* (německy *Dicke Freundinnen*), *Ztracený vyviklaný zub* (německy *Die verlorene Wackelzahn*), z nichž některé sama ilustrovala. Zvláště pro dívky je určena pětidílná série o veselých a napínavých příhodách dívčí party, jež bojuje se svými chlapeckými protivníky - *Divoké slepice* (německy *Die Wilden Hühner*), *Divoké slepice na třídním výletu* (německy *Die Wilden Hühner auf Klassenfahrt*), *Divoké slepice - Liščí poplach* (německy *Die Wilden Hühner - Fuchsalarm*), *Divoké slepice a štěstí země* (německy *Die Wilden Hühner und das Glück der Erde*) a *Divoké slepice a láska* (německy *Die Wilden Hühner und die Liebe*). Největšího úspěchu doma i v zahraničí se dostalo románům *Dračí jezdec* (německy *Drachenreiter*) a *Pán zlodějů* (německy *Herr der Diebe*). Jedná se o tajemné a napínavé fantastické příběhy, v nichž nechybí překvapení ani humor. Román *Dračí jezdec* popisuje dobrodružnou cestu hlavních hrdinů pátrajících po pradávném domově pohádkových draků. Vypravování obsahuje množství zvrátů, ale i nespoutané fantazie (vystupují zde např. černí havrani, skřítkové i elfové). Prolíná se zde svět reálný s fantaskním. Děj románu *Pán zlodějů* se odehrává v Benátkách a blízkém okolí, které autorčina fantazie přetvořila v pohádkově tajemná místa. Vypráví o skupince opuštěných dětí, majících úkryt ve starém kině a vedoucích svobodný život bez dospělých. Shodou náhod se dostanou ke kouzelnému kolotoči, jenž umožňuje omládnout či zestárnout podle jejich přání. Toto dílo je

³⁰ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, s. 336.

napsáno svižně a poutavě, zároveň patří mezi nejpobulárnější tituly současné dětské literatury. Kniha byla přeložena do mnoha jazyků a získala několik literárních ocenění a v roce 2006 byla zfilmována.³¹

Mezi další díla Cornelia Funke patří *Dvě malé divoké čarodějnice* (německy *Zwei wilde kleine Hexen*), *Pirátské prase* (německy *Das Piratenschwein*), *Tlusté přítelkyně a zloděj koní* (německy *Dicke Freundinnen und Pferdedieb*), *Malý vlkodlak* (německy *Kleiner Werwolf*) nebo *Divoký bratr světa* (německy *Der wildeste Bruder der Welt*). V posledních letech se těší oblibě trilogie nesoucí název *Inkoustový svět*, jejíž díly jsou nazvány *Inkoustové srdce* (německy *Tintenherz*), *Inkoustová krev* (německy *Tintenblut*) a *Inkoustová smrt* (německy *Tintentod*).³²

4.1.1 Inkoustový svět

K nejnovějším a zároveň nejúspěšnějším dílům Cornelia Funkeové patří v současnosti románová trilogie *Inkoustový svět*. Jedná se o příběh, v němž se slučuje reálný svět s tím fantastním. Přestože ústředními hrdiny jsou dvanáctiletá dívka Maggie a její otec, vystupuje v příběhu velké množství postav, z nichž každá má svoji důležitost. Jednotlivé části, nazvané *Inkoustové srdce*, *Inkoustová krev* a *Inkoustová smrt*, vznikaly postupně v letech 2003, 2005 a 2007, v českém jazyce vyšly v letech 2005, 2010 a 2011.

První díl celé trilogie nese název *Inkoustové srdce*³³ a uvádí čtenáře do holého příběhu. Seznamuje jej s ústředními postavami, jimiž jsou dvanáctiletá dívka Maggie a její otec Mortimer Folchart, jemuž dcera říká zkráceně Mo. Maggiin otec je knihvazačem, a proto neustále cestuje za nemocnými knihami a svoji milovanou dceru vezme vždy s sebou. Jedné deštivé noci dívka spatří z okna cizího nevhledného muže, jenž stojí před jejich domem a upřeně jej pozoruje. Tuto

³¹ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, s. 337.

³² Tamtéž, cit. 1, s. 337.

³³ FUNKE, C. *Inkoustové srdce*. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2005. 394 s. ISBN 80-242-1352-4.

skutečnost řekne otci, který poté neznámého pozve dovnitř do své pracovny a dceru pošle spát. Meggie je ovšem velmi zvědavá a tajně poslouchá za dveřmi, není zvyklá, že má před ní její otec tajnosti. Dívka se tak dovídá o knize, již Mo ukrývá a o jakémsi Kozorohovi, jenž Mortimera hledá. Druhého dne začíná jejich dlouhá cesta k úkrytu před Kozorohem a jeho muži. Prašprst, jak se cizinec jmenuje, cestuje s nimi. Cílem cesty je dům jedné příbuzné, která nadevše na světě miluje knihy. Během pobytu u tety Elinor se Meggie postupně dovídá o otcovu tajemství. Mo umí při předčítání vyčíst z knih jejich postavy. Dovídá se, že když byla tříletou holčičkou, vyčetl její otec z knihy *Inkoustové srdce* tři postavy - Kozoroha, Prašprsta a ještě jednoho muže a výměnou za ně zmizela v příběhu Meggiina matka. Kozoroh hledá Moa, aby mu vyčetl bohatství a moc a stal se pánem světa a Prašprst si naopak nepřeje nic jiného, než aby byl zpět u svých blízkých, mezi vílami a ohňovými elfy. Oba nazývají knihvazače „Kouzelným jazykem“ a pokládají jej za čaroděje. Mortimer však nemá tušení, jak postavy začíst zpět do příběhu a neustále ho trápí, že přišel o svoji ženu.

Jednoho dne je Elinorin dům přepaden Kozorohovými muži a Mo je unesen i s knihou do Kozorohovy vesnice. Meggie se rozhodne otce hledat a zachránit. Nevrlá milovnice knih i Prašprst dívku doprovází. Po nějakém čase dorazí na místo určení - je jím odlehlá zpustošená vesnice, v jejíchž ulicích se procházejí muži v černém oblečení s puškami. Všichni tři jsou brzy spoutáni a vězněni jako Mortimer. Po nějaké době se jim podaří utéct, avšak bez knihy, jelikož ji Kozoroh spálil, aby ho nikdo nevyčetl zpět. Mo se pokusí vyhledat Fenoglia, autora *Inkoustového srdce*, aby jej požádal o pomoc a Elinor se vrací domů, kde na nio čeká jen popel z jejích nejvýznamnějších knih. Než však stihnou plán dokončit, jsou Meggie a Fenoglio znovu zajmuti Bastou, jedním z Kozorohových mužů, a odvedeni zpět do vesnice, zatímco Mortimer jede pro Elinor na letiště. Během věznění se Meggie podaří naučit se vyčítat postavy z knih a vymyslí nový plán - Fenoglio pozmění příběh a vrátí Kozoroha i ostatní zpět. Během příprav na velké předčítání najde dívka svoji ztracenou matku, kterou vyčetl jiný předčítač. Vše se nakonec podaří a Kozoroh se svými kumpány je mrtev. Ve vesnici zůstanou jen Basta a Mortola, nazývána jako Straka, jež je Kozorohovou matkou. Výměnou za padlé postavy je do příběhu začten sám autor - Fenoglio. První díl končí ve chvíli, kdy se Mo, Meggiina matka Resa, dívka, Elinor i Darius (Kozorohův předčítač) zabydlují v domě samotné milovnice

knih a kdy si malá Meggie slibuje, že Fenoglia vyčte zpět. Děj prvního dílu se odehrává v našem reálném světě.

Druhý díl nesoucí název *Inkoustová krev*³⁴ navazuje na první část. Tentokrát se prostředí, v němž děj probíhá, mění, neboť se paralelně odehrává jak v reálném, tak i ve fantaskním světě. Prašprst si našel předčítače jménem Orfeus a nechá se začíst zpět domů. Ten záměrně nezačte Prašprstova oddaného druha Farida, jenž byl v prvním díle omylem vyčten z Příběhů Tisíce a jedné noci, aby si s ním mohl srovnat účty Basta společně s Mortolou, kteří unikli z Kozorohovy vesnice. Chlapci se podaří uniknout a začne pátrat po Elinořině domě, aby ostatní varoval. Jakmile se mu to podaří, snaží se přemluvit Meggie, aby se ho pokusila začíst, jelikož chce varovat Prašprsta. Samotná dívka je v pokušení začíst se s chlapcem, neboť je okouzlená světem za písmenky, o kterém jí Resa tolik vyprávěla. Nakonec svolí a společně s chlapcem se brzy na to ocitají v Inkoustovém světě. Zatímco se tyto děti seznamují s novým prostředím a jeho obyvateli, obsadí Elinořin dům Basta, Mortola a Orfeus. Ten začte Mortolu, Bastu i Moa s Resou také do příběhu, v němž se nachází Meggie s Faridem. Straka, což je jiný název pro Mortolu, se touží pomstít za smrt svého syna Kozorooha, tudíž postřelí Moa puškou a utíká i s Bastou pryč. Resa se stará o svého muže a s pomocí místních bylinkářek ho zachrání před smrtí. Mezitím jejich dcera pátrá po Fenogliovi, jenž, jak zjistí, je nazýván jako Veršotepec, protože se zde žíví psaním písní, dopisů i básní. Zatímco Mortimer, jeho žena a dcera bloudí v neznámém světě z inkoustu, Elinor s Dariem jsou vězněni v jejím vlastním domě předčítačem Orfeem. Během čtení se čtenář seznamuje s dalšími postavami Prašprstova světa. Mezi ně patří například Špekový kníže, jenž sídlí na hradě v městě Ombra, Zmijohlav, jemuž patří Noční hrad na opačné straně říše či Roxana - Prašprstova žena a bylinářka v jedné osobě.

Poté, co Farid konečně nalezne Prašprsta, má možnost jej varovat před Bastou. Současně se Resa a Moa sblíží s komedianty a společně s nimi pobývají v úkrytu před Zmijohlavem a jeho muži. Po nějaké době jsou všichni nalezeni a uvězněni na Nočním hradě. To už se Meggie vše dozví a ze všech sil se snaží rodiče vysvobodit. Díky obchodu s pánem Nočního hradu (knihvazač mu slíbil svázat tzv. „Prázdnu

³⁴ FUNKE, C. *Inkoustová krev*. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2010. 641 s. ISBN 978-80-242-2889-1.

knihu“, jež zaručuje nesmrtelnost) jsou Mo a ostatní propuštěni. Avšak na cestě ke svobodě jsou přepadeni Bastou a jeho muži a dochází k bitvě. Vítězí komedianti, mezi mrtvé patří nejen Bastovi muži, ale i chlapec Farid. Prašprst se rozhodne vyměnit svůj život za hochův a dobrovolně se vydá Bílým ženám, jež jsou nositelkami smrti. Druhý díl končí v okamžiku, kdy Maggie večeře do příběhu Orfea, aby sepsal slova, jež by polykače ohně Prašprsta znovu oživila.

Třetí díl je nazván *Inkoustová smrt*³⁵ a navazuje na předchozí dva romány. Prostředí, v němž se děj odehrává, je převážně fantaskní. Čtenář se zde znovu stává účastníkem děje a prožívá s hrdiny jejich příběh.

Předčítač Orfeus, jenž byl do Inkoustového světa přičten, aby zachránil Prašprstovi život, se samolibě povyšuje nad ostatní a svému úkolu se zatím vyhýbá. Megiin otec byl ztotožněn s hrdinou Fenogliových písní „Sojčím pírkem“ - zbojníkem, což brzy má své důsledky. Z Ombry byly uneseny všechny děti Zmijohlavovým sluhou Pískalem jako rukojmí na výměnu za Sojčí pírkou. Ten se nakonec rozhodne se dobrovolně odebrat na hrad v Ombře, v němž stále ještě pobývá vdova po Kosimovi, jež je díky mateřskému zaménku na tváři nazývána Ošklivkou. Tato mladá dáma se rozhodne zničit svého otce Zmijohlava a požádá Sojčí pírkou o pomoc. Mo jí svou přízeň přislíbí a je propuštěn zpět i s dětmi. Mezitím Resa zjistí, že je těhotná a žádá svého muže, aby se všichni vrátili zpět domů. Mo však odmítne, protože má pocit, že příběh není dokončen. Dochází tak k častým neshodám mezi nimi. Jejich dcera Meggie se sama neumí rozhodnout, komu z nich dát za pravdu a jelikož prožívá první lásku k mladému chlapci Faridovi, nechce se jí ještě odejít. Resa v zoufalství požádá o pomoc Orfea, ale ten se jí vysměje, protože má s děním příběhu vlastní plány. Nakonec se rozhodne ke lstivému řešení. Vzkřísit Prašprsta pomocí Meggiina otce, kterého pošle k Bílým ženám místo polykače ohně. Nicnetušící Mo se tak záhy dostává do říše samotné Smrti, jež s ním sváže dohodu - pokud jí navrátí Zmijohlava, jehož zbavil smrtelností, nechá jeho, Prašprsta i Meggie žít.

³⁵ FUNKE, C. *Inkoustová smrt*. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2011. 672 s. ISBN 978-80-242-3081-8.

Postupně tedy dochází k vyhocení děje, kdy se Zmijohlav snaží chytit Moa - Sojčí pírkou, jenž se pokouší získat Prázdnou knihu, jež zaručuje pánovi Nočního hradu nesmrtelnost, aby do ní vepsal tři slova - srdce, krev a smrt, jež zaručí jeho okamžitý skon.

Nakonec se vše podaří, Zmijohlav je mrtev, Orfeus potrestán a Ombře vládne spravedlivá Ošklivka. Poslední kapitola zavádí čtenáře o několik měsíců dále, kdy se narodí Rese a Moovi syn, jemuž budou všichni vyprávět o světě, z něhož pochází jeho rodiče a sestra a on bude snít o tom, že se tam jednou podívá.

4.1.2 Analýza a hodnocení díla

Trilogie Inkoustový svět se žánrově řadí mezi fantasy romány. Ústředním tématem je příběh dívky, jež se díky svému otci ocitá v inkoustovém světě plném zvláštním bytůstek a společně se svojí rodinou se stávají jeho obyvateli. Spolu s kladnými postavami bojují proti zlu a bezpráví. Dochází zde k prolínání reálného světa s fantaskním. Dílo je určeno jak pro mladší čtenáře, jimiž mohou být dívky a chlapci, tak i pro ty starší. Na základě značných nároků na čtenářskou zkušenost lze usuzovat, že kniha je doporučena čtenářům od 12 let.

Samotné názvy jednotlivých dílů zdánlivě nenavozují svůj význam. Čtenář si jen stěží představí, co vypovídají. Snad jen přídavné jméno „inkoustový“ napovídá, že se jedná o svět knih. Až během četby se dovídá, že ona kniha, z níž vyčetl Meggiin otec Prašprsta a Kozoroha, nese stejný název jako první díl. Může si tak položit otázku, co se bude dít v dílech, jež mají ve svých názvech slova „krev“ a „smrt“.

V druhém díle má vnímavý čtenář možnost objevit jistou shodu, neboť Mortimer sváže Zmijohlavovi tzv. Prázdnou knihu, jež mu zaručí nesmrtelnost za předpokladu, že do ní nikdo nevpíše trojici slov - srdce, krev, smrt, která způsobí jeho okamžité úmrtí. Tato tři slova se nenápadně shodují s názvy jednotlivých dílů celé trilogie. Otázkou je, zda se jedná o záměr, či náhodu. Je možné, že si této shody někteří čtenáři nevšimnou, jelikož se mnozí z nich nad textem nepozastavují ani nezamýšlí. Jistý význam by bylo možné vysvětlit tím, že stejně jako slova „srdce“, „krev“ a „smrt“ jsou příčinou úmrtí zlosyna Stříbrného knížete, tak i děj jednotlivých románů

takto nazvaných vede k postupnému vymícení zla v inkoustovém světě. V každém z dílů umírá nějaká záporná postava, jež ohrožuje šťastný konec příběhu.

Z hlediska postav je těžké je rozdělit na hlavní a vedlejší. Ústřední hrdinku představuje zajisté dívka Meggie, dále v ději vystupuje její otec, matka, teta a postavy z inkoustového světa, z nichž každá má svůj nezastupitelný význam při výstavbě děje.

Prostředí, v němž se příběh odehrává, se porůznu střídá, neboť dochází k prolínání reálného a fantaskního světa a různých míst v nich. Čtenář se tak dostává z Meggiina pokoje do lesa plného ohňových elfů a divoženek, mezi komedianty v městě Ombra či na Noční hrad zlého Zmijohlava.

Jelikož je celý příběh naplněn popisem děje, prostředí i postav, je celé dílo charakteristické velkou dávkou popisnosti. Naopak vnitřní charakteristika hrdinů či jejich psychologie je potlačena. Jednotlivé díly obsahují několik gradujících vyvrcholení zápletky a poslední díl obsahuje závěr celého příběhu.

Dílo Inkoustový svět je psáno v er-formě, role vypravěče se ujala samotná autorka Cornelia Funke. K oživení děje užívá velké množství přímé řeči a dialogů, jež napomáhají jeho spádu. Samotná komunikace se čtenářem ve formě otázek není v textu obsažena. Autorka užívá při vyprávění převážně spisovný jazyk doplněný místy jeho hovorovou podobou. Spisovnost je patrná i v přímé řeči postav, což kupříkladu u hlavní hrdinky Meggie působí tak trochu strnule a vzdáleně od řeči čtenářů jejího věku. Je důležité, aby se dětský čtenář dokázal co nejvíce vžít do svého hrdiny a tomu by mělo napomoci i užití jazyka, jenž je „vkládán“ do úst literární postavy.

Jednotlivé části této románové trilogie jsou rozděleny na velké množství kapitol, pod jejichž názvy je na stránkách uveden citát z různých děl zahraničních autorů. Většinou se tyto citované ukázky tematicky shodují s danou kapitolou, k níž jsou uvedeny (například: u kapitoly pod názvem *Ztracený a znovu navrácený* je napsáno: „Protože ani jednou jsem se nemohl přesvědčit o tom, že mrtví jsou definitivně mrtví. Saul Bellow: Henderson, král deště“). Tato kapitola vypráví o návratu Prašprsta ze země mrtvých mezi živé.).³⁶

³⁶ FUNKEOVÁ, C., cit. 35, s. 237.

Z hlediska členitosti textu jsou užity věty jednoduché, souvětí a velké množství odstavců, a tudíž se nejedná o dílo náročné na recepci čtenáře. Díky častým dialogům a spádu děje se jedná o román, jenž zprostředkovává komunikaci s textem. Jistým problémem při výběru či samotné četbě by mohl být rozsah, neboť první díl obsahuje téměř 350 stran a další dva téměř dvojnásobek, tedy kolem 670 stran.

Mnozí čtenáři si vybírají spíše útlé tituly, aniž by pohlíželi na jejich kvalitu. V případě Inkoustového světa překonává příběh svůj rozsah. Tím je myšleno, že tematická atraktivita děje dokáže natolik zaujmout čtenáře, který z této příčiny překoná rozsah celého díla. Pokud se dětský čtenář rozhodne pro první díl a je jím zaujat, pochopitelně jej bude lákat dozvědět se, jak autor rozvede hlavní myšlenky ústřední hrdinky, jaké další postavy zahrne do příběhu a překoná i samotný rozsah knih.

5 CHRISTIAN BIENIEK

5.1 Život a dílo autora

Christian Bieniek se narodil 26. 12. 1956 v Dieburgu v Německu. Přestože byl v patnácti letech vyloučen ze školy, směl studovat hudbu. Stal se z něho výborný pianista a po studiích působil jako kytarista v punkové kapele a také jako učitel klavíru. Začal psát hry a příběhy na pokračování pro rozhlas. Později se začal věnovat literatuře, ačkoli ji nikdy nestudoval. Svůj vztah k tomuto oboru získal skrze četbu.³⁷

Často jezdil na předčítání a v roce 2003 jich uspořádal přes 300. Takto zveřejnil přes 90 knih, které byly přeloženy do 25 jazyků a tímto patří mezi nejoblíbenější a neúspěšnější německé autory literatury pro děti a mládež. V roce 2005 autor zemřel na rakovinu žaludku.³⁸

Kromě her pro rozhlas z počátku své tvorby psal Christian Bieniek příběhy pro mladší i starší čtenáře. Jsou jimi například vyprávění pro děti mladšího školního věku *Eliška Liška a Klub amazonek* (německy *Karo Karotte und der Club der straken Mädchen*), *Eliška Liška a Hip Hop Band* (německy *Karo Karotte und die Kaugummi-Kids*) nebo *Oberschnüffler Oswald* (nebylo přeloženo do češtiny), pro dospívající to jsou romány *Soňa ví, jak na to* (německy *Svenja hat's erwischt*) nebo *Küss mich - jetzt!, Voll ins Herz, Michelle XXL* (nebyly přeloženy do češtiny), aj.³⁹

Z celé autorovy tvorby pro děti a mládež byly do českého jazyka přeloženy pouze tři tituly - *Eliška Liška a Klub amazonek*, *Eliška Liška a Hip Hop Band* a *Soňa ví, jak na to*.⁴⁰

³⁷ PISSULLA, B. *Christian Bieniek - Schriftsteller*. [online]. c 2008, [cit. 2012-03-12]. Dostupné z < <http://www.christianbieniek.de/index.htm> >.

³⁸ PISSULLA, B. *Christian Bieniek - Schriftsteller*. [online]. c 2008, [cit. 2012-03-12]. Dostupné z < <http://www.christianbieniek.de/index.htm> >.

³⁹ Tamtéž. PISSULLA, B., cit. 37.

⁴⁰ Tamtéž. PISSULLA, B., cit. 37.

5.1.1 Eliška Liška a Klub amazonek

Příběh vypráví o dívce Elišce, která navštěvuje třetí třídu. Její okolí ji však nazývá přezdívkou „Liška“ kvůli pihám na obličejí a rezavým vlasům. Kromě rodičů jsou jejími nejbližšími tři kamarádky - Táňa, Ajla a Ester, s nimiž chodí do školy, tráví volný čas a společně si také svěřují nejen starosti, ale i různá tajemství.

Hlavními nepřáteli dívek jsou chlapci, kteří je stále zlobí. Jelikož si Eliška a její přítelkyně nenechají nic líbit, dostaly od spolužáků jméno „Klub amazonek“. Děvčata se do své role vžila natolik, že jako správné amazonky válčí proti klukům.

Jednoho dne oznámí rodiče hlavní hrdince nečekanou zprávu. Do rodiny se narodí přírůstek. Jakmile dívka zjistí, že bude mít bratříčka, je velmi rozčarovaná. K tomu všemu začnou kluci z Eliščiny třídy ustříhávat jí i ostatním třem kamarádkám vlasy.

Klub amazonek se tedy rozhodne pro pomstu. Mezi tím Liška trpí radostným očekáváním a přípravami rodičů na miminko. Zvláště po rozhovoru s tatínkem, který ji ujistí, že všichni kluci nejsou stejní, začne uvažovat nad pravdivostí tohoto tvrzení. Dívčiny myšlenky jsou rozporuplné také díky spolužáku Jonášovi, jenž patří mezi uličníky, kteří jí ustříhli vlasy. Když se s ním potká v parku, poznává, že se chlapec chová jinak než mezi kamarády a nad tímto zjištěním stále přemýšlí.

Několik dní na to uskuteční děvčata pomstu proti chlapcům, jež si ve volném čase hrají na indiány a ustřížené vlasy děvčat prohlašují za skalpy. Hoši se rozhodnou po dohodě s panem učitelem uspořádat představení o indiánech. Klub amazonek tak získá tip na uskutečnění odplaty. Tajně pronikne do školních prostor a upraví rekvizity chlapců tak, aby se při výstupu zesměšlili.

Pomsta se dívkám podaří a Eliška postupně mění názor na nenarozeného bratříčka. První část příběhu končí odjezdem rodičů do porodnice.⁴¹

⁴¹ BIENIEK, CH. *Eliška Liška a Klub amazonek*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 91 s. ISBN 80-86299-79-1.

5.1.2 Eliška Liška a Hip Hop Band

Pokračování příběhu o Elišce navazuje na první část. Tentokrát se čtenář seznamuje s novou postavou vyprávění, jímž je sourozenec hlavní hrdiny Valda. Kromě toho, že se z dívky stává chůva mladšího bratra, nachází zálibu v tanci break dance, jenž se stane jejím novým koníčkem. Liška pilně trénuje, aby jej mohla svým kamarádkám předvést a nadchnout je pro něj. Jednoho dne se dokonce přihlásí, že společně s Ester, Ajlou a Táňou vystoupí na školní besídce. Musí však vyřešit hlídání Valdíka, s čímž jí pomůže právě Jonáš.

Děvčata trénují každý den, i když je tento tanec velmi složitý. Motivací jim při tom je skutečnost, že se chtějí předvést klukům ze třídy, kteří se jim stále jen posmívají.

Po nějaké době se svěří Elišce kamarádka Táňa, že ji Ludvík, největší darebák ze třídy, pozval na oslavu narozenin. Čtveřice kamarádek začne společně shánět dárek pro spolužáka. Za několik dní však oslavenec své pozvání zruší, protože mu kamarádi naznačili, že přítomnost děvčat na oslavě neschvalují.

Klub amazonek se rozhodne pro překvapení. Nacvičí představení a hromadně přijdou na Ludvíkovu oslavu narozenin. Chlapec je natolik ohromen, že dívky pozve dál. Ty předvedou podívanou, za niž sklídí obdiv chlapců. Spolužáci nabídnou svým spolužačkám uzavřít přátelství a pomoc při vystoupení na besídce.

Vyprávění o Elišce Lišce končí na oslavě narozenin zmíněnou dohodou a ochutnávkou narozeninového dortu.⁴²

5.1.3 Analýza a hodnocení díla

Vyprávění o Elišce jsou věnována čtenářům od 7 let. Autor si vybral tematiku atraktivní pro děti mladšího školního věku - příběh devítileté dívky, žákyně 3. ročníku základní školy, která prožívá běžné starosti a radosti svého věkového období.

⁴² BIENIEK, CH. *Eliška Liška a Hip Hop Band*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. ISBN 80-7327-001-3.

Již v první kapitole knihy *Eliška Liška a Klub amazonek*⁴³ seznamuje autor čtenáře s hlavní postavou vyprávění a stěžejními událostmi celého příběhu. Čtenář se dovídá mimo jiné důvod, proč se Elišce a jejím kamarádkám říká „Klub amazonek“, proč mají tato děvčata averzi vůči klukům a proč se hlavní hrdinka netěší na narození mladšího brášky.

Autor staví příběh na základě jednoduchých motivů a zápletky. Nenáročný příběh o partě děvčat může zaujmout nejednu začínající čtenářku. Pozitivnímu čtenářskému zážitku napomáhá mimo úsměvný příběh také velké množství ilustrací, jimiž je text doplněn, velikost písmen a nenásilný happy end.

Vypravěčem dvoudílného vyprávění je samotná Eliška, která seznamuje čtenáře s během událostí ve svém životě, se svými starostmi, radostmi a myšlenkami. Užití ich-formy hraje významnou roli při identifikaci čtenáře s hlavní postavou. Tohoto faktu si je autor dobře vědom a neváhá jej použít. Vypravování hlavní hrdinky doplňují časté dialogy. Celý příběh včetně rozhovorů postav je psán i přeložen v hovorové podobě jazyka. Jazyková podoba textu představuje další prvek podněcující ztotožnění čtenáře s postavami příběhu.

Pestře členitá kompoziční skladba napomáhá nejen orientaci v něm, ale i čtivosti, jež je podporována již zmíněnými ilustracemi, velikostí písmen a banálností příběhu. Každý z příběhů obsahuje velké množství odstavců, jednoduchých vět a dialogů. Rozsah knih přizpůsobil autor věku čtenářů, oba tituly čítají okolo 90 stran. Jednotlivé kapitoly neobsahují názvy, nýbrž jen své pořadové číslo.

Názvy jednotlivých příběhů působí atraktivně a příjemně. Pojmenování *Eliška Liška a Klub amazonek* anebo *Eliška Liška a Hip Hop Band* napovídají, kdo je hlavní hrdinkou děje a zároveň přibližuje tematiku každého z nich. Výraz „Klub amazonek“ vyvolá v mnohém čtenáři představu dívčí party, „Hip Hop Band“ zase navodí dojem, že jedním z motivů bude hudební styl hip hop.

Text svědčí o patrné vypravěčské zdatnosti autora, jenž s lehkostí a humorem popisuje nejen postupný průběh děje, ale dokáže stejně tak vykreslit postavu hlavní hrdinky i její pocity a myšlenkové pochody. Komika je obsažena zvláště v zobrazení typických vztahů mezi chlapci a dívkami ve školním období, kdy se zástupci obou

⁴³ BIENIEK, CH., cit. 41.

pohlaví vzájemně staví proti sobě a neuzavírají spolu přátelství. Základ představuje jednoduchá tematika, motivy a celková jednoduchost textu.

Tituly *Eliška Liška a Klub amazonek* a *Eliška Liška a Hip Hop Band* působí velmi přitažlivě. Obal každé z knížek je barevně ilustrován. První díl nazvaný *Eliška Liška a Klub amazonek* má na přední straně desek namalovanou hlavní postavu s kamarádkou. Desky druhého dílu *Eliška Liška a Hip Hop Band* zobrazují Elišku s kamarádkami a kočárkem. Samotný text knih doplňují černobílé kresby vztahující se k tematice dané kapitoly.

Příběh Christiana Bienieka představuje zajisté úsměvnou výpověď o přátelství, plnou humoru a situační komiky. Mimo atraktivní téma, jednoduchý děj a nenásilný závěr patří ke kvalitám díla i to, že oba díly dosahují shodné úrovně, a tudíž nepředstavuje druhý díl zbytečné nastavování první části příběhu. Vyprávění o Elišce Lišce patří nepochybně mezi kvalitní četbu dětí mladšího školního věku.

5.1.4 Soňa ví, jak na to

Dívčí román *Soňa ví, jak na to*⁴⁴ seznamuje čtenáře s příběhem dvanáctileté dívky Soni. Hlavní hrdinka bydlí spolu s rodiči a malým bratrem Fabiánem, kterému říká „příšera“ pro jeho neodbytnost a dětskou vzdorovitost. Nejbližší kamarádkou děvčete je její vrstevnice Lili, jež je sice o dva měsíce mladší, ale o hlavu větší než Soňa. Ta trpí pocitem méněcennosti, neboť ji trápí její malý vzrůst.

Jednoho dne si vyjdou obě dívky společně do města, aby si Lili mohla koupit letní boty na dovolenou do Tenerife. Soňa spatří v obchodě s botami obuv přesně pro ni - s vysokou podrážkou, jež by jí napomohly cítit se lépe mezi lidmi. Hlavní překážkou k jejich koupi je vysoká cena, a to 239 marek. Dívka je zprvu zklamaná, že si nemůže „Nebetyčky“, jak vysněné boty nazvala, pořídit. Se svým trápením i pocity se svěří doma rodičům, kteří dostanou skvělý nápad. Každý sám za sebe nabídne své dceři výdělek 50 marek za roli detektiva. Maminka chce totiž přestat

⁴⁴ BIENIEK, CH. *Soňa ví, jak na to*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 135 s. ISBN 80-86299-85-6.

kouřit a tatínek by chtěl zhubnout a vyhýbat se sladkostem. Mimo to přijde se svou nabídkou výdělků dalších 50 marek Sonina sestřenice Mona, která je zamilovaná a potřebovala by zjistit jméno a adresu svého „objevu“.

Soňa souhlasí s nabídkami a v myšlenkách se vidí s „Nebetyčkami“ na nohách. Zanedlouho začnou letní prázdniny a Lili odlétá s rodiči na dovolenou. Hlavní hrdinka začíná svou dráhu detektiva. Celé léto hlídá maminku, aby si nezapálila cigaretu, a tatínka, aby si neschoval sladkosti do futrálu od houslí. Nejvíce práce jí zabere sledování chlapce Pascala, jenž se líbí Moně a svůj veškerý volný čas tráví na skateboardovém hřišti. Postupem času se sama zamiluje do tohoto patnáctiletého mladíka. Rozhodne se naučit se jezdit na skateboardu, aby Pascala ohromila. S nácvikem jí pomáhá kamarád Tim, který, jak brzy dívka zjistí, je do ní sám zamilovaný.

Nakonec dojde k rozuzlení situace a vše dostane správný směr. Tatínek přestane jíst sladké, maminka kouřit, Mona získá Pascala a Soňa kromě výdělků lásku Tima.

5.1.5 Analýza a hodnocení díla

Příběh Christiana Bienieka se svou tematikou podobá trilogii o Markétce Christine Nöstlinger. Ústřední postavou je dvanáctiletá dívka, jež prožívá svá trápení, ale i radosti běžného života. Stejně jako Markétka v románu *Markétka*⁴⁵ výše zmíněné autorky, kterou sužuje její obezita, se v titulu *Soňa ví, jak na to*⁴⁶ znepokojuje hlavní hrdinka svým malým vzrůstem.

Autor knihy si vybral nenáročné a osvědčené téma vyprávění. Motiv první lásky a rodinných vztahů se vyskytuje v mnoha dívčích románech. Rozdíl je v hlavní postavě, prostředí a zápletky. Ústřední hrdinka neprochází během vyprávění výrazným osobním vývojem. Čtenář není nucen se zamýšlet nad obsahem textu, jedná se o volnočasovou četbu.

⁴⁵ NÖSTLINGER, CH., cit. 13.

⁴⁶ BIENIEK, CH. *Soňa ví, jak na to*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 135 s. ISBN 80-86299-85-6.

Vypravěčem děje je dívka Soňa, jež chronologicky popisuje svůj příběh. Seznamuje čtenáře se svojí rodinou a přáteli, ale i svými pocity a myšlenkami. Vyprávění hlavní hrdinky doplňuje množství dialogů s dalšími postavami. Jak již bylo zmíněno u předchozích dvou knih Christiana Bienieka, autor využívá při psaní ich-formu, jež usnadňuje identifikaci čtenáře s literární postavou.

Samotný název románu prozradí, kdo je hlavní postavou. Jméno hrdinky v názvu titulu se vyskytuje u velkého množství knih, a proto jeho interpretace není složitá. První kapitola na rozdíl od názvu díla odhalí čtenáři mnohem více. Seznamuje se s hlavní postavou, kterou je dospívající dívka Soňa, s její rodinným zázemím a s hlavním motivem příběhu, jímž jsou cenově nedosažitelné boty na vysokém podpatku, jež dívka nazve „Nebetyčky“.

Identifikace čtenáře s ústřední hrdinkou je usnadněna nejen hovorovým jazykem užitým v přímé řeči, ale i atraktivní tematikou, jež není mnohé z dospívajících děvčat vzdálena.

Text titulu je přeložen spisovným jazykem, přímá řeč užívá jeho hovorové varianty. Věty nepůsobí stylisticky strnule. O kvalitě překladu svědčí fakt, že překladatelem románu je Jiří Stach, který překládá převážnou většinu německy psané literatury pro děti a mládež do českého jazyka.

Rozmanitá členitost textu na odstavce, přímou řeč a kapitoly zaručuje přehled ve čteném a usnadňuje četbu zvláště mladším čtenářkám. Děj románu se rozkládá do sedmi delších kapitol, které jsou označeny pouze svými pořadovými čísly. Celá publikace obsahuje 135 stran, jež jako u předchozích dívčích románů zaručují čtenáři kladnou čtenářskou zkušenost nejen z hlediska obsahu, ale i rozsahu.

Díky barevně ilustrovanému obalu vzbuzuje kniha velmi příjemný estetický dojem. Autorem obrázků je Daniel Sodoma. Přední strana titulu zobrazuje ústřední postavu Soňu a kolem ní další tři postavy, jež hrají v příběhu důležitou roli. Samotný text žádné ilustrace nedoprovází. Celkově působí román atraktivně, a proto může oslovit nejednoho čtenáře.

Dílo *Soňa ví, jak na to*⁴⁷ Christiana Bienieka je další ukázkou vhodné volnočasové četby mládeže, jež by neměla chybět v seznamu doporučené literatury.

⁴⁷ BIENIEK, CH., cit. 46.

Díky nenásilnému a částečně otevřenému happy endu, přitažlivé tematice i jednoduchému textu nabude čtenář estetického zážitku z četby, aniž by se musel nad ní hluboce zamýšlet.

6 ERWIN MOSER

6.1 Život a dílo autora

Erwin Moser se narodil 23. ledna 1954 ve Vídni. Jedná se o rakouského prozaika, autora dětských pohádkových textů a ilustrátora. Nejprve pracoval jako sazeč a typograf, brzy na to se začal uplatňovat jako ilustrátor dětských knížek. Později začal ke svým ilustracím psát texty, zvláště příběhy se zvířecími hrdiny, jež mohou být často přirovnávány k bajkám.⁴⁸

Autor tímto způsobem - ve spojitosti s humorem a vtípem - nastavuje zrcadlo různým lidským vlastnostem. Nechává na samotných čtenářích, aby případné morální poselství odhalili sami. V jeho pohádkovém světě převládá klid, porozumění, laskavá pohoda, ale občas i trocha dobrodružství. Vlastní inspiraci hledá v zážitcích z dětství, jež strávil v Burgenlandu.⁴⁹

Literární prvotinou Erwina Mosera bylo vyprávění pro malé čtenáře nazvané *Na druhé straně bažiny* (německy *Jenseits der grossen Sümpfe Felsen*). Dalším dílem byla knížka tvořená čtyřiceti obrázky a příběhy, jež slouží k vyprávění dětem. Podobným způsobem jsou laděna i ostatní díla, v nichž vystupují různí zvířecí obyvatelé autorova pohádkového světa.⁵⁰

Mezi další tituly patří *Příběhy, aneb Postel s létajícími stromy* (německy *Die Geschichten oder das Bett mit den fliegenden Bäumen*), *Příběh o Filipu Čenichovi* (německy *Die Geschichte von Philip Schnauze*), *Já a vodník* (německy *Ich und der Wassermann*), *Dům ve stromě* (německy *Mein Baumhaus*), *Maličký. Velká kniha o malém slůněti* (německy *Winzig. Das grosse Buch vom kleinen Elefanten*), aj.⁵¹

Českým čtenářům jsou přístupná pouze díla *O třech sívičkách a jiných zvířátkách* (německy *Die drei kleinen Eulen und sieben andere Geschichten*) a *Pohádky pro sedmispáče* (německy *Der Siebenschläfer*), jež vyšla v českém překladu v letech 2000 a 2001. České vydání *Pohádek pro sedmispáče* je rozšířeno o příběhy ze

⁴⁸ DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, cit. 1, s. 572.

⁴⁹ Tamtéž, cit. 1, s. 572.

⁵⁰ Tamtéž, cit. 1, s. 573.

⁵¹ Tamtéž, cit. 1, s. 573.

souborů *Nalzenec* (německy *Das Findelkind*) a *Tajuplná sova* (německy *Die geheimnisvolle Eulen*). Text je určen pro děti předškolního a mladšího školního věku. Významnou roli zde hrají barevné ilustrace doprovázené jednoduchým textem, jenž.⁵²

Mezi další díla Erwina Mosera patří příběhy *Osamělá žabka* (německy *Der einsame Frosch*), *Koko a bílý pták* (německy *Koko und der weisse Vogel*), *Šťastný bobr* (německy *Der glückliche Biber*), *Myši jaguár* (německy *Der Mäusejaguar*) nebo *Ve všem je skrytý příběh* (německy *In allem ist eine Geschichte verborgen*), aj.⁵³

6.1.1 O třech sůvičkách a jiných zvířátkách

Pohádková knížka pro děti obsahuje celkem osm delších pohádek. Ústředními postavami jsou převážně zvířata. Knížka je obohacena velkým množstvím obrázků, jejichž ilustrátorem je sám autor. Ústřední tematikou je vždy určitá lidská vlastnost, kterou spisovatel přisuzuje postavám živé přírody. Jednotlivé pohádky se nazývají „*Tři sůvičky*“, „*Rejsek a broskvoň*“, „*Chytří krčci*“, „*Dobrodružství obláčku*“, „*Blecha*“, „*Šťastná smuteční vrba*“, „*Starý tchoř*“ a „*Světluška a beruška*“.⁵⁴

Pohádka *Tři sůvičky* vypráví o soví rodince, již tvořili tatínek, maminka a tři synové. Jednoho dne se rodiče rozhodli seznámit své děti s moudrým výrem, jež by je mohl vzít k sobě jako své žáky. Tento moudrý pták si vyslechl žádost sovích rodičů a přikázal jejich třem synům, aby letěli do světa a za rok se vrátili. Po roce se sovy vrátily a vyprávěly výroví, co za tu dobu zažili. Ten je moudře vyslechl a rozhodl se je přijmout za své žáky.

Zatímco v první pohádce je hlavním motivem moudrost, v dalším pohádkovém vyprávění nazvaném *Rejsek a broskvoň* je ústřední tematikou pýcha. Hlavní postavou je ješitná a pyšná broskvoň, která se nechce s hladovými broučky podělit o své

⁵² DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V., cit. 1, 572 - 573.

⁵³ Tamtéž, cit. 1, s. 572 - 573.

⁵⁴ MOSER, E. *O třech sůvičkách a jiných zvířátkách*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2000. 95 s. ISBN 80-86299-56-2.

plody. Pomoc naleznou u rejska. Ten se jim nabídne, že si s broskvoní promluví. Druhého dne se tento hlodavec dostaví k pyšnému ovocnému stromu. Myšák jej začne vychvalovat, aby se vetřel do jeho přízně. Potom namluví broskvoní, že její ovoce má jednu vadu - je málo šťavnaté. Strom tedy začne sát vláhu ze země, až se plody naplní vodou a jsou stále těžší. Nakonec všechny broskve spadají ze stromu a broučci se najedí dosyta.

Třetí příběh se nazývá *Chytrí krtci*, a jak název napovídá, zobrazuje další lidskou vlastnost - chytrost. Vypráví o skupince osmi krtků, kteří díky sesuvu půdy v horské oblasti přišli o svůj domeček. Při hledání nového domova dojdou k řece, a proto si vyrobí vor, po němž se plaví dál. Cílem jejich putování se stane písečné pobřeží, v jehož blízkosti se rozprostírá louka. Krtci se vesele pustí do hrabání komůrek. Jednoho teplého večera přišla k černým krtčím kamarádům nečekaná návštěva. Byl to malý zajíček, jenž se potřeboval ukrýt před hladovou liškou. Krtci se rozhodli zaječímú kamarádovi pomoci a lišku pomocí lsti zahnat. Vytvořili pyramidu, aby vzbudili dojem velkého zvířete a nevítanou návštěvu zahnali. Druhého dne se rozkřiklo, že se na louce zabydlelo strašlivé zvíře. Na rozkaz krále rýsa předstoupili malí krtci před všechna zvířata a byli nuceni závodit s některými z obyvatel lesa, aby se dokázalo, že krtčí kamarádi nejsou hrozbou ostatním. Nakonec vše dobře dopadlo a všichni žili šťastně a spokojeně.

Výjimkou mezi pohádkovými příběhy knížky *O třech svíčkách a jiných zvířátkách* je pohádka nazvaná *Dobrodružství obláčku*. Hlavním motivem není lidská vlastnost, ale jedna z hodnot lidského života - přátelství. Autor seznamuje dětského čtenáře s příběhem malého obláčku, jenž díky větru doplul až na poušť. Tam se skamarádil s opuštěnou horou. Jelikož se mráčku na poušti nelíbilo, chtěl se vrátit zpět k moři, ale vládlo bezvětří. Proto se posadil na horu a čekal. Uběhla spousta měsíců a z hory i obláčku se stali přátelé. Jednoho dne přivála písečná bouře, mráček byl smutný z rozloučení s horou, že začal plakat. Jeho slzy se vsákly do hory, a tak spolu zůstali navěky.

Páté vyprávění se jmenuje *Blecha*. Ústřední tematikou je hledání smyslu života. Hlavní postavou je blecha domácí, jež přežívá u jednoho sedláka. Jednoho dne se pán rozhodne vykoupat, aby se tohoto maličkého škůdce zbavil. Blecha před vodou a mýdlem vyskočila z okna na dvůr. Postupně se setkala s ostatními zvířaty, žijícími na statku. Každé z nich ji nazvalo příživníkem. Nešťastná blecha hledala, jak by mohla

být užitečná. Po nějaké chvíli potkala komára, jenž jí připomněl její pravé určení. Společně se tedy dostali zpět do domu sedláka a oba je začali štípat. Blecha našla smysl svého života v tom, že musí muže občas štípnout, aby je donutila umýt se.

Po příběhu o bleše následuje pohádka s názvem *Šťastná smuteční vrba*. Autor v příběhu představuje další vlastnost - cílevědomost. Čtenář se dočítá o zemi, v níž se nacházelo jezero obklopené spoustou rostlin. Jednoho dne přivál vítr a nabádal je, aby zatahly kořeny hluboko kvůli dnům sucha, jež přijdou. Všechny rostliny nebraly varování větru vážně. Až na jednu. Byla jí vrba. Rozhodla se zavrtat své kořeny hluboko, což nebylo snadné. Nakonec se jí to po velké námaze povedlo. Jakmile kořinky dosáhly k podzemnímu pramenu, začaly sát vodu. Z malé rostlinky se stával statný strom. Ostatní rostliny se vrbě posmívaly a odsuzovaly ji. Vrba byla z té křivdy tak smutná, že sklonila všechny své větve k zemi. Jednoho dne přišlo obávané sucho a kromě vrby nepřežila žádná z rostlinek. Po dvou letech sucho pominulo a vrba byla stále smutná, jelikož zůstala sama. Vítr přivál od jihu semínka barevných květin. Některé z nich zapustily kořeny do hloubky a staly se z nich stromy a keře, některé zůstaly pestrými květinami. Mnohem později nazvali lidé strom se svěřenými žlutými větvemi smuteční vrbou.

Čtenář se v předposlední pohádce *Starý tchoř* setkává s další vlastností, kterou je vychytralost. Autor vypráví o lišce, která měla hlad a vypátrala statek, na jehož dvoře stál kurník se slepicemi. Posadila se do křoví a přemýšlela, jak se nepozorovaně dostat ke kvočnám. Najednou běžel kolem lišky tchoř. Ten se s ní vsadil, že zajde do kurníku a vyšle slepice směrem k lišce. Tchoř namluvil obyvatelkám kurníku, že na ně čeká u lesa zázračný kohout, který je naučí létat. Slepice nadšeně vyběhly a tchoř mezitím vypil vejce v kukaních. Jakmile kvočny zjistily, že na ně čeká liška, běžely co nejrychleji k domovu a některé dokonce i letěly. Nakonec se v pořádku dostaly domů a liška musela utéct před psem do lesa.

Závěrečným pohádkovým příběhem je *Světluška a beruška*. Hlavní postavy jsou světluška a beruška, které se potkají za jednoho letního večera. Světluška přemluví slunéčko sedmitečné, aby s ní podniklo nějaké dobrodružství. Neopatrností se dostanou dovnitř jednoho domu, jehož obyvatelé se chystají uložit ke spánku. Oba broučci se snaží vrátit zpět do přírody, ale nemohou nalézt cestu ven. Únavou a vyčerpáním usnou malému chlapci ve vlasech. Malý Jakub ráno spatří berušku se světluškou na hlavě a rozhodne se odnést je na louku. Po probuzení si oba broučci

myslí, že se jim zdál zajímavý sen. Stejně jako v pohádce *Dobrodružství obláčku* vystihuje autor hodnotu přátelství.

6.1.2 Analýza a hodnocení díla

Pohádková knížka *O třech sůvičkách a jiných zvířátkách*⁵⁵ Erwina Mosera je určena především pro děti předškolního věku. Autor se v jednotlivých příbězích zabývá vybranými lidskými vlastnostmi, které připisuje postavám z živé přírody - tedy zvířatům, rostlinám nebo přírodním jevům. Z pohádek dětský čtenář vyrozumí jisté ponaučení. Vyprávění se v některých aspektech podobají bajkám.

Hlavními motivy dětských příběhů je laskavost a porozumění, jimiž jsou naplněny vztahy bytostí pohádkového světa Erwina Mosera. Autor vypráví jednotlivé pohádky nejen velmi poutavě, ale i s humorem a vtipem. Základem jednotlivých vyprávění pro děti jsou různá zajímavá dobrodružství, jež prožívají hlavní hrdinové.

Autor využívá při vyprávění er-formu, kterou střídá v přímé řeči ich-forma. Text je napsán spisovným jazykem. Do češtiny přeložil knížku Jiří Stach, který se zabývá překlady německé literatury. Překladatel zvolil jazyk, jenž je srozumitelný nejmenším čtenářům. Titul obsahuje velké množství barevných obrázků, jejichž ilustrátorem je sám autor. Samotný obal knihy působí velmi atraktivně - podklad tvoří světle modrá barva, nad nimi jsou namalovány tři sovy, pod kterými je napsán název knížky. Na zadní straně nalezne čtenář obrázek rysa a krátký výtah obsahu publikace.

Kompoziční stavba textu je velmi členitá a přehledná. Autor využívá velké množství odstavců a přímé řeči. Jednotlivé pohádky tvoří pomyslné kapitoly, jež člení knížku na osm částí. Vzhledem k věku čtenářů, jimž je kniha určena, obsahuje převážně věty jednoduché, ale i souvětí. Rozsah celé publikace činí 93 stran. Dílčí příběhy jsou delší, a proto nejsou vhodné pro četbu před spaním pro nejmenší děti.

⁵⁵ MOSER, E., cit. 54.

Kromě atraktivní tematiky, zajímavého děje a kladného estetického dojmu, patří k dalším kvalitám díla jeho nezanedbatelný přínos do světa literatury pro děti a mládež zejména díky své nevšední tematice i pozitivnímu vlivu na dětského čtenáře. Jedná se o soubor kvalit a hodnot, které autor Erwin Moser předává dětem.

6.1.3 Pohádky pro sedmispáče

Knížka pohádek pro nejmenší čtenáře obsahuje třicet jednostránkových příběhů, jejichž hlavními postavami jsou zvířátka. Již samotný název napovídá, že vyprávění jsou určena zvláště k předčítání na dobrou noc. Zajímavostí knížky je skutečnost, že autor nejprve namaloval obrázek, a teprve potom k němu vymyslel příběh. Z tohoto důvodu je publikace vhodná nejen k předčítání, ale i k prohlížení.

Obsahem díla jsou nevšední příběhy, v nichž převažuje motiv přátelství, pomoci a porozumění. Autor vypráví pohádky s jistou dávkou humoru jemu vlastní.

6.1.4 Analýza a hodnocení díla

*Pohádky pro sedmispáče*⁵⁶ jsou určeny především pro nejmenší čtenáře. Hlavní tematikou jsou příběhy o zvířátkách, která prožívají zajímavá dobrodružství (např. v pohádce *Pudinkový drak* se čtenář seznamuje s dvěma myšáky, kteří si koupí domeček na ostrově a seznámí se tam s drakem, který má rád pudíng, oni se s ním spřátelili a jeho oblíbený pokrm mu čas od času rádi uvařili).

Každá z pohádek je doprovázena stránkovou ilustrací, jejíž autorem je stejně jako u předchozí knížky Erwin Moser. V případě *Pohádek pro sedmispáče* vznikaly nejprve obrázky a pak teprve příběhy. Autor využil svoji bujnou fantazii a vytvořil nevšední vyprávění, která nadchnou nejen malé čtenáře, ale i dospělé. Čtenář se tak

⁵⁶ MOSER, E. *Pohádky pro sedmispáče*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 64 s. ISBN 80-86299-89-9.

setkává se spoustou zajímavých postaviček, jimiž jsou například sedmispáč Frederik, pes Geraldo či lenochod Hektor.

Spisovatel dal jednotlivým pohádkovým příběhům zajímavé názvy, které upoutají nejednoho čtenáře (např. *Kocour knihomol*, *Pověřivý kňour*). Název celé knížky napovídá, že titul je určen převážně k uspávání dětí, neboť se jedná o krátké příběhy doprovázené barevnými ilustracemi. Přední strana hlavního obalu publikace obsahuje obrázek ze závěrečné pohádky *Sedmispáč Frederik* a zadní strana obsahuje stručnou anotaci.

Kompozice textu je členitá, autor užívá odstavce, jednoduché věty a dostatek přímé řeči. Díky značnému množství kapitol, jimiž jsou jednotlivé pohádky, působí knížka na dětského čtenáře velmi atraktivně.

Autor využívá při psaní spisovnou podobu jazyka. Příběhy vypráví v er-formě, pouze v dialozích užívá ich-formu. Příběhy líčí s humorem, vtipem a fantazií sobě vlastní. Jazyk překladatele Jiřího Stacha, přiměřený doporučenému věku čtenářů, svědčí o překladatelské zkušenosti a znalosti dětské literatury.

Dílo Erwina Mosera představuje souhrn hodnotné a kvalitní volnočasové četby a těší se oblibě nejen mladších, ale i starších čtenářů. Proto by měla patřit mezi doporučené tituly dětí a mládeže.

Závěr

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou současné německy psané literatury pro děti a mládež v českých překladech. Cílem práce je upozornit na významné současné německy píšící autory a jejich díla. V každé z kapitol se věnuji jednotlivým spisovatelům, tvorbě a přínosu pro dětskou literaturu.

Tato práce poukazuje na dílo autorů Wolfganga Hohlbeina, Christine Nöstlinger, Jutty Treiber, Cornelia Funke, Christiana Bienieka a Erwina Mosera. Literární tvorba každého z nich se liší nejen různorodou tematikou, ale i svými specifickými rysy.

Ústřední tvorbou německého spisovatele Wolfganga Hohlbeina jsou sci-fi a fantasy romány. Jeho románová série *Děti kapitána Nema* představuje soubor šesti dobrodružných příběhů. Autor ve svém díle vytvořil takové podmínky, které podporují rozvoj čtenářovy fantazie a jeho ztotožnění se s hlavní postavou příběhu. Hodnotou tohoto díla je především atraktivní tematika, kterou autor navazuje na romány Julesa Verna, poutavé líčení děje a nezanedbatelný přínos v oblasti fantasy a sci-fi literatury.

Rakouská spisovatelka Christine Nöstlinger, která je proslulá zvláště svými dívčími romány pro dospívající čtenářky, se ve svém díle zabývá problematikou dospívání a s ním spojenými radostmi i starostmi, jež popisuje humornou formou sobě vlastní. Přínos do literatury dětí a mládeže spočívá ve výběru tematiky rodinných vztahů a osobitému způsobu vyprávění této autorky.

Jako další autorku zmiňuji rakouskou literátku Juttu Treiber, jež se ve své tvorbě věnuje zvláště vnitřním pocitům a myšlenkám ústředních hrdinek dívčích románů. Díky spisovatelčině specifickému stylu psaní a popisu psychologie postav zaujmají její tituly významné místo v seznamu četby dospívajících dívek. O tom svědčí také četná ocenění, jež za svá díla Jutta Treiber získala.

Velice významnou současnou německou autorkou, jež se těší velké oblibě nejen ve své zemi, je Cornelia Funke. Tato spisovatelka se zabývá žánrem fantasy a publikuje velké množství románů s rozmanitou tematikou. Velmi známým dílem je trilogie *Inkoustový svět*, díky němuž bývá literátka nazývána německou Joanne Rowlingovou (autorka známé série o Harrym Potterovi). Její tvorba představuje díky

poutavému vyprávění příběhů a zvláště díky atraktivní tematice obohacení světové dětské fantasy literatury.

Tvorbu německého spisovatele Christiana Bienieka představují četné příběhy pro mladší i starší čtenáře, z nichž byly do českého jazyka přeloženy pouze tři. Specifickým rysem děl je autorův osobitý styl psaní naplněný humorem a nadsázkou, který pobaví nejednoho dětského čtenáře. Jeho romány plní především zábavnou funkci literatury, a proto jsou zvláště mezi mladšími čtenáři oblíbené.

Na závěr své práce zmiňuji významného rakouského pohádkáře a ilustrátora Erwina Mosera. Tento autor si ve svých knížkách vytváří vlastní postavičky pohádkového světa, jimiž jsou převážně zvířátka. Jednotlivé pohádky jsou velmi originální, plné porozumění, humoru a přátelství. Nevšední příběhy tudíž nadchnou nejen děti, ale i dospělé. Do českého jazyka byly přeloženy pouze dva tituly - *O třech súvičkách a jiných zvířátkách*, kde spisovatel poukazuje na různé lidské vlastnosti a ty přisuzuje zvířecím hrdinům, a *Pohádky pro sedmispáče*. Zvláště druhá z uvedených knížek je zajímavá tím, že Erwin Moser nejprve namaloval obrázky a teprve potom k nim vymyslel příběhy. Tímto způsobem vznikla neobyčejná vyprávění, která představují obrovský přínos do pohádkové tvorby světových autorů.

Summary

This diploma thesis deals with contemporary German children's and youth literature in Czech translations. The aim of this work is to draw attention to the present-day popular German writing authors and their works; to contribute to the rise of this kind of literature that is being neglected today and to bring it nearer especially to those who recommend this reading to children and young adults.

Each chapter focuses on one of the writers per se, to their writing and contribution to the children's literature. The authors dealt with include in particular Wolfgang Hohlbein, Christine Nöstlinger, Jutta Treiber, Cornelia Funke, Christian Bieniek a Erwin Moser.

This diploma thesis results in a comprehensive up-to-date list of significant German writing authors of children's and young adult literature and their works.

Seznam použité literatury

- BESEDOVÁ, P., MARYŠKOVÁ, L. *Lexikon německy píšících autorů literatury pro děti a mládež*. 1. vydání. Brno: Tribun EU, 2010. 388 s. ISBN 978-80-7399-244-6.
- BIENIEK, CH. *Eliška Liška a Klub amazonek*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 93 s. ISBN 80-86299-79-1.
- BIENIEK, CH. *Eliška Liška a Hip Hop Band*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. 88 s. ISBN 80-7327-001-3.
- BIENIEK, CH. *Soňa ví, jak na to*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 136 s. ISBN 80-86299-85-6.
- CORNEJO, R. *Deutschsprachige Kinder- und Jugendliteratur*. 1. vydání. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2000. 195 s. ISBN 80-7044-332-4.
- DOROVSKÝ, I., ŘEŘICHOVÁ, V. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež 1. Zahraniční spisovatelé*. 1. vydání. Praha: Libri, 2007. 847 s. ISBN 978-80-7227-314-5.
- FUNKE, C. *Inkoustové srdce*. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2005. 394 s. ISBN 80-242-1352-4.
- FUNKE, C. *Inkoustová krev*. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2010. 641 s. ISBN 978-80-242-2889-1.
- FUNKE, C. *Inkoustová smrt*. 1. vydání. Praha: Knižní klub, 2011. 672 s. ISBN 978-80-242-3081-8.
- FREUND, W. *Deutsche Kinder- und Jugendliteratur der Gegenwart*. 2. vydání. Bonn: Inter Nationes, 1996. 74 s. ISBN neuvedeno.
- HOHLBEIN, W. *Zapomenutý ostrov*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 160 s. ISBN 80-86299-08-2.
- HOHLBEIN, W. *Dívka z Atlantidy*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 191 s. ISBN 80-86299-11-2.
- HOHLBEIN, W. *Vládci hlubin*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2000. 179 s. ISBN 80-86299-27-9.
- HOHLBEIN, W. *Na ostrově veleještěrů*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2000. 181 s. ISBN 80-86299-49-X.
- HOHLBEIN, W. *Hořící moře*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 179 s. ISBN 80-86299-75-9.
- HOHLBEIN, W. *Černí bratrstvo*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. 165 s. ISBN 80-86299-98-8.
- GEJGUŠOVÁ, I. *Interpretace uměleckého textu*. 1. vydání. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2009. 117 s. ISBN 978-80-7368-729-8.

- GEJGUŠOVÁ, I. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole*. 1. vydání. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. 142 s. ISBN 978-80-7464-013-1.
- LEDERBUCHOVÁ, L. *Literatura ve škole*. 1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010. 265 s. ISBN 978-80-7043-891-6.
- MOSER, E. *O třech sůvičkách a jiných zvířátkách*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2000. 95 s. ISBN 80-86299-56-2.
- MOSER, E. *Pohádky pro sedmispáče*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 64 s. ISBN 80-86299-89-9.
- NÖSTLINGER, CH. *Markétka*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2000. 153 s. ISBN 80-86299-26-0.
- NÖSTLINGER, CH. *Markétka má trable*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2001. 137 s. ISBN 80-86299-63-5.
- NÖSTLINGER, CH. *Má milá Markétko*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. 189 s. ISBN 80-7327-929-0.
- PISSULLA, B. *Christian Bieniek - Schriftsteller*. [online]. c 2008, [cit. 2012-03-12]. Dostupné z <<http://www.christianbieniek.de/index.htm>>.
- PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2006. 247 s. ISBN 80-7290-244-X.
- POLÁKOVÁ, J. *Zobrazení násilí v literatuře pro děti a mládež: se zvláštním zřetelem na německy psanou literaturu*. 1. vydání. Brno: Marek Konečný, 2008. 80 s. ISBN 978-80-903860-1-3.
- ŠUBRTOVÁ, M. *Tematika smrti v české a světové próze pro děti a mládež*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 127 s. ISBN 978-80-210-4413-5.
- TREIBER, J. *Pokoj s vyhlídkou*. 1. vydání. Praha: Amulet, 2002. 140 s. ISBN 80-7327-000-5.
- TREIBER, J. *Modré jezero je dnes zelené*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 95 s. ISBN 80-00-00752-5.
- TREIBER, J. *Dokud cikády spí*. 1. vydání. Praha: Amulet, 1999. 140 s. ISBN 80-86299-13-9.
- URBANOVÁ, S. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století*. 1. vydání. Olomouc: Votobia, 2004. 457 s. ISBN 80-7220-185-9.
- WILD, R. *Geschichte der deutschen Kinder- und Jugendliteratur*. 1. vydání. Stuttgart: J. B. Metzler, 1990. 476 s. ISBN 3-476-00714-6.